CEVDET KUDRET

divan şiirinde üç büyükler

3

NEDİM

İnkılâp Kitabevi

Ma'lûmdur benim sühanım mahlas istemez
Fark eyler anı şehrimizin nüktedanları

(Nedim)

CEVDET KUDRET

Divan Şiirinde Üç Büyükler
3

NEDİM

(7. basım)

İnkılâp Kitabevi
VAYIN SANAYİ ve TİCARET A.Ş.
Ankara Cad. 95, İSTANBUL

Dizgi ve Baskı: Teknografik Mat. A.Ş.
Tel: 527 41 65 - İSTANBUL — 1985

NEDİM

Hayatı, Sanatı, Eserleri

HAYATI

Divan edebiyatının en büyük şairlerinden biri sayılan Nedim (ölm. 1730) İstanbul'da doğmuştur. Asıl adı Ahmet'tir. Anadolu'da kadılıklarda bulunmuş olan Mehmet Efendi adlı birinin oğludur. Büyükbabası, Sultan İbrahim (hük. 1640-1648) devri Kazaskerlerinden Merzifonlu Mustafa bin Muslihüddin (Merzifonlu Muslihüddin oğlu Mustafa)'dir; Sultan İbrahim'in tahttan indirilmesinden sonra, 1648' de çıkan bir isyanda halk ve «ulemâ» tarafından linç edilerek öldürülmüş olan bu zat, sapık eğilimleri yüzünden çirkin lâkaplarla anıldığı için, yazılarda adı «Mülâkkab» diye geçmektedir (bu yüzden, kimi kaynaklarda Nedim'den «Mülâkkab-zâde» diye sözedilir). Nedim'in annesi, Karaçelebi-zâde Abdülâziz Efendi ailesinden Saliha Hatun'dur.

Nedim İstanbul'da yetişmiş, düzenli bir medrese öğrenimi görmüş, Şeyhülislm Ebe-zâde Abdullah Efendi'nin hazır bulunduğu sınavı kazanarak müderrislik mesleğine girmiştir. İlkin Sadrazam Şehit Ali Paşa, sonra da Nevşehirli Damat İbrahim Paşa tarafından korunmuş, özellikle İbrahim Paşa devrinde iyice göze girmiş ve mesleğinde hızla ilerlemiştir: ramazan aylarında verilen tefsir derslerine «kaari'» (= okuyucu) olmuş (1723'ten sonra), Mahmutpaşa mahkemesi naipliğine atanmış (1725), daha sonra, ilmiye mesleğinde de gittikçe ilerleyerek, sırasıyla Molla Kırımî medresesi, Sadi Efendi med-

resesi, Nişancı Paşa-yı Atik medresesi, Sahn-i Semân medreselerinden biri, Sekban Ali Bey medresesi müderrisliklerine atanmış (1727-1730); ayrıca, İbrahim Paşa'nın özel kitaplığına «hâfız-ı kütüb» olmuş, Müneccimbaşı Ahmet Efendi'nin ve Ayni'nin tarihlerini Türkçeye çevirmekle görevlendirilen kurullara da girmiş (1719 ve 1725) tir.

Tarihlerde «Lâle Devri» (1718-1730) diye anılan zevk ve eğlence devrinin adamı olan Nedim, o devri sona erdiren Patrona Halil ayaklanması sırasında ölmüştür (1730). Ölümü ve mezarı üzerine çeşitli söylentiler vardır:

a. Ramiz tezkiresindeki kayda göre, Damat İbrahim Paşa'yla Mehmet Kethüda'ya kapılanmış olanların türlü dertlere, yağmalara ve ölümlere uğradıklarını duyması üzerine, korkarak, «giriftâr olduğu illet-i vâhime (= vehim hastalığı) den kurtulamayarak» 1730 aralık ayında (isyandan iki ay kadar sonra) ölmüştür.

b. Müstakim-zâde'nin *Mecellet-ün-Nisâb* adlı eserinde, Nedim'in ayaklanma sırasında, evinin damından düşerek öldüğü yazılıdır.

c. Kemiksiz-zâde Mustafa Safvet Efendi'nin *Nuhbet-ül-Âsâr* adlı tezkiresinde ise, fazla içki düşkünlüğü yüzünden «irtiâş illeti» (= titreme hastalığı) ne tutularak öldüğü bildirilmiştir.

Ali Canip Yöntem'in bulduğu; Nedim'in terekesine ait mahkeme kararı sureti 28 Ekim 1730 tarihini taşıdığına göre, şairin o tarihten önce ölmüş olduğu anlaşılmaktadır. Bu bakımdan, Müstakim-zâde'nin verdiği bilgi, gerçeğe yakın görünmektedir.

Nedim'in mezarı, Ramiz tezkiresindeki kayda göre, Üsküdar'da, Karacaahmet mezarlığının Miskinler kısmında (Çiçekçi mevkiinde, mezarlığın yola yakın bir yerinde) dır. Annesinin mezarı da aynı yerdedir. Tarihçi İsmet Efendi, *Şakayık Zeyli*'nde, Nedim'in Ayaspaşa'da gömülü olduğunu yazmakta

ise de, o mezarın Nedim-i Kadîm (ölm. 1670)'e ait olduğu son incelemelerle anlaşılmıştır.

Şairin terekesine ait karar suretinden öğrenildiğine göre, Nedim, Beşiktaş'ta, Tekerlek Mustafa Çelebi mahallesinde (Beşiktaş'tan Ortaköy'e giden yol üzerinde) oturmuştur; bu mahalle halkından İbrahim Çelebi bin Elhâc Mustafa (Hacı Mustafa oğlu İbrahim Çelebi)'nın kızı Ümm-i Gülsüm ile evlenmiş, bu evlenmeden Rebâbe adlı bir kızı olmuş; ölümü üzerine, kaynatası İbrahim Çelebi çocuğa vasî atanmıştır; şairin Rukıye, Hamide, Ayşe adlı üç de kızkardeşi vardır.

Abdülbaki Gölpınarlı, şairin mezar taşının şeklini gözönünde bulundurarak, onun Hamzavî tarikatından olması gerektiğini ileriye sürmekte; bu tarikatın kutbu sayılan Şehit Ali Paşa sadrazamken ona hoş görünmek isteyen mensuplarının Hamzavîliğe girdiklerini, Nedim'in de bu sırada aynı tarikata girmiş olabileceğini yazmaktadır. (*Nedim Divanı*, Önsöz, s. XI - XIII, İstanbul 1951).

SANATI

Nedim'in Divan edebiyatı içinde, öbür şairlerden ayrı bir yeri vardır:

Biçim, konu, dil, söyleyiş, mecaz vb. bakımlarından kalıplaşmış birtakım kurallar çevresinde örülmüş olan Divan edebiyatının bu sıkı kurallarına her Divan şairinin uymak zorunda olduğu biliniyor. Nedim de sanatının ana çizgileriyle, bu kurallara uymuştur; ancak, onun öbür şairlerden ayrıldığı nokta, şiirlerinde yer yer bazı yenilikler, birtakım cesaretli çıkışlar yapmaktan çekinmemiş olmasıdır. Onun sanatının özelliklerini incelerken bu noktayı her an gözönünde bulundurmak gerekir.

Divan şiirinde nazım birimi beyittir, yani her

beyit başlı başına bir bütün sayılıp düşüncenin bir beyit içinde tamamlanması gereklidir. Nedim de genel olarak bu ana kurala uymakla birlikte, kimi yerlerde düşünceyi bir beytin dışına taşırarak, beyitleri bir cümlenin parçaları haline getirerek kendisinden çok sonra, Tanzimat ve Edebiyat-ı Cedide devirlerinde girişilecek olan yenilik atılışlarını denemiştir.

Divan şiirinde konular ancak kendilerine özgü nazım biçimleriyle yazılırdı. Nedim ise, arasıra bu kuralın dışına çıkmış, bir kaside ile anlatılması gereken olayları — sözgelimi Revan fethini (bk. *Şarkılar*, 9) ya da Şeref-âbâd'ın yapılışını (bk. *Şarkılar*, 5) — şarkı ile anlatmıştır.

Divan şiiri, ana çizgileriyle övgü, yergi, aşk, şarap, tasavvuf, hikmet vb. gibi belibaşlı birkaç tema üzerinde yazılır, mesnevilerde ise — arasıra bazı yerli olaylar da hikâye edilmekle birlikte — *Leylâ ve Mecnun, Husrev ve Şirin, Yusuf ve Züleyha, İskendernâme* vb. gibi birtakım kalıplaşmış konular her şair tarafından ortaklaşa kullanılırdı. Nedim de, içinde yaşadığı çağa ve kendi mizacına uygun düşen övgü, aşk ve şarap temaları üzerinde, hattâ sadece bu temalar üzerinde, dolaşmakla birlikte, dil ve söyleyiş bakımından kendinden önce ve kendi çağında yetişen şairlerden ayrılmasını bilmiştir. Şiirlerinin Arap ve Fars sözlük ve dil kurallarıyla yüklü bir hale gelmesinden elden geldiğince kaçınmış, özellikle şarkılarında sade, açık, külfetsiz bir dil kullanmaya çalışmıştır; gazellerinde, hattâ kasidelerinde bile konuşma diline yakın sayılabilecek dizeler çoktur. Bir gazelinde (bk. *Gazeller*, 5) Fars dilinin kuralıyla yapılmış bir tek sıfat takımı *(âteş-i sûzan)* ve halk ağzında yaşamayan yalnız iki yabancı sözcük *(mukassî, derûn)* kullanması Divan edebiyatı içinde dikkate değer bir davranıştır.

Nedim'in başlıca özelliklerinden biri de, İstan-

bul şivesini kullanmış olmasıdır. Daha önceki yüzyıllarda, Divan şiirinin ortak söyleyişi dışında, Baki, Şeyhülislâm Yahya, Nailî vb. gibi bazı şairler tarafından zaman zaman kullanıldığını gördüğümüz İstanbul şivesi XVIII. yüzyılda doğal bir akım halini almış ve Nedim bu akımın bilinçli ve en büyük temsilcisi olmuştur.

Sen böyle soğuk yerde niçin yatar uyursun
Billâhi döver dur hele dâyen seni görsün
Dahi küçüceksin yalınız yatma üşürsün
Serd oldu havâ çıkma koyundan kuzucağım
(bk. *Şarkılar*, 10)

gibi söyleyişlere Nedim divanında sık sık raslanabilir. Onun, «sevdiğim bir iki gün sabret hele», «gel hele gör», «bir tatlı dilli, cana yakın», «çek çevir kendin», «hep mürüvetsiz senin derdinle», «geçemem doğrusu», «ammâ biraz vefacığı nâkıs, şurası var», «canına can katmada», «bizim de canımız var», «neler çektiğimi ben bilirim», «gizlice arasam ağzın», «suç benim olsun», «unutma güzel başın için» vb. gibi halk söyleyiş ve deyimlerinden hoşlandığı, medrese kültürüyle beslenen yüksek zümre edebiyatının belli kalıplar içinde donmuş ve sertleşmiş anlatım biçimlerini bu yolda halk söyleyişleriyle yumuşatmak, canlandırmak, hayata bağlamak istediği açıkça görülmektedir. Arasıra daha da ileriye giderek kimi Arapça ve Farsça sözcükleri halk ağzında konuşuldukları gibi kullanmış; sözgelimi *hîç* yerine *hiç*, *cihâz* yerine *çeyiz* vb. demiştir ki, bu, Divan şiirinin güzellik ölçülerine göre o devirde büyük kusur sayılırdı.

Divan edebiyatında bütün şairler, her türlü görgü, duygu ve düşüncelerini birtakım kalıplaşmış mazmunlarla anlatmak zorunda idi. *Boy, göz, kaş, ağız, yanak* vb. yi *selvi, nerkis, keman, lâ'l, gül* vb.

ile karşılamak gerekirdi. Gerçi Nedim de, sanatının ana çizgileriyle, bu klişeleri bol bol kullanmış ve bunlarla belli birtakım söz hünerleri göstermekten uzak kalmamış olmakla birlikte, yer yer, düşünce ve duygularını bu kalıplaşmış mazmunlar dışında, kendine özgü yeni buluşlarla anlatmıştır.

Bir güzelin boyu için:

Nâzı âb etmiş de bir fevvâre resm etmiş hayâl
İşte ol sudur atılmış kaametin olmuş senin

İnceliği için:

Haddeden geçmiş nezâket yâl ü bâl olmuş sana

Kokusu ve nazı için:

Bûy-i gül taktîr olunmuş nâzın işlenmiş ucu
Biri olmuş hoy birisi dest-mâl olmuş sana
(bk. *Gazeller*, 3)

gibi söyleyişler bunların en ünlüleridir.

Hele sahradaki bülbülün sesiyle dağın yankısını «*rengârenk aheng*» sözüyle anlatışını, yani sadece renk için kullanılan *rengâreng* sözünü ses için kullanışını o devire göre çok yeni bir söyleyiş saymak gerekir. Nedim'den çok sonra, tâ Edebiyat-ı Cedide zamanında dahi, bu türlü söyleyişler kolay kolay kabul edilmeyerek *sâât-ı semen-fâm* (= yasemin renkli saatler) sözü üzerinde çetin tartışmalara girişildiği hatırlanacak olursa, Nedim'in kendi devrine göre Türk edebiyatına ne kadar cüretli bir «yeni söyleyiş» getirmiş olduğu daha iyi anlaşılır. Salim tezkiresinde «Nedim-i tâze-zebân» (=taze dilli Nedim) diye anılan şair, yaptığı işi biliyor, şiirlerinin «taze eş'ar» olduğunu ve «kilk-i ayyârının nârefte râh açtığını» (= hiyleci kaleminin geçilmemiş yol açtığı-

nı) söyleyerek övünüyor, bir gazelinin mahlâs beytinde de «Malûmdur benim sühanım mahlas istemez» (bk. *Gazeller*, 8) diyerek adını bildirme gereğini dahi duymuyordu.

Nedim Divan edebiyatının hayattan uzak, soyut bir sanat anlayışı çevresinde birtakım kalıplaşmış mazmunlarla örülen dar çerçevesini aşarak, kimi şiirlerinde, özellikle şarkılarında, gördüğü ve yaşadığı hayatı yansıtmaya çalışmıştır ki, bu davranış, Divan şirinin yapısı içinde önemli bir yeniliktir. Lâle Devri'nin eğlenti yerlerini, eğlence şekillerini, köşklerini, bir kısım halkın âdet, gelenek ve giyinişlerini bu şiirlerden çıkarmak olanağı vardır.

Gezme yerlerine «üç çifte kayık» ile gidildiğini (bk. *Gazeller*, 5; *Şarkılar*, 2) ve bu kayıklarda şarkı okunduğunu; Hisar, Göksu, Çubuklu ve Sa'd-âbâd'ın sevilen gezme yerlerinden olduğunu (*Gazeller*, 2, 5, 14; *Şarkılar*, 1, 2, vb.); Kâğıthane'de «Fayz-âbâd», «Âsaf-âbâde», «Sa'd-âbâd» «Şeref-âbâd» diye yerler bulunduğunu (bk. *Şarkılar*, 5, 13), köşklerden birinin adının «Kasr-ı Cinan» olduğunu (bk. *Kasideler*, 3; *Şarkılar*, 2), kanallardan birinin «Cedvel-i Sîm» (bk. *Kasideler*, 1, 3), köprülerden birinin «Cisr-i Sürûr» (bk. *Kasideler*, 3) adını taşıdığını, ejderha heykellerinin ağzından sular aktığını (bk. *Şarkılar*, 2), hele bayramlarda Sa'd-âbâd gezmelerinin pek parlak olduğunu (bk. *Şarkılar*, 13, 18), Çirağan gezmelerinde seçkin dilberlerin rakslarının seyredildiğini, sazların nâlelerinin (iniltilerinin) ufukları tuttuğunu ve ney, santur, rebap, def, tanbur ve çeng nağmeleri ile bülbül ve kumru nağmelerinin birbirine karıştığını (bk. *Şarkılar*, 7); gezmeğe gelenlerin kâh havuz kenarında dolaşıp, kâh kasırları seyrettiklerini, kâh şarkı ya da gazel okuduklarını (bk. *Şarkılar*, 2); her köşeden bir güzel çıkıp kimisinin bahçeye doğru, kimisinin sahradan yana gittiğini, orada ele çok fırsatlar geçtiğini (bk. *Şarkılar*, 18),

Sa'd-âbâd'a seyre çıkan delikanlıların bellerinde altın kemer ve hançer bulunduğunu (bk. *Şarkılar*, 1), samur kürkleri kırmızı ya da gülpembe şala kaplatmanın moda olduğunu (bk. *Şarkılar*, 13, 15); on beş yaşlarındaki güzellerin makbul sayıldığını (bk. *Şarkılar*, 8); gerdanı püskürme benli, güzel gözlü, sırma kâkülü, gümüş gerdanlı, tel tel zülüflü, ince belli, gül yanaklı bu güzellerin (bk. *Şarkılar*, 8) başlarına civan-kaşı sarık sardıklarını, gözlerine sürme çekip kaşlarına ve gerdanlarına ıtr-ı şahiler sürüdüklerini (bk. *Şarkılar*, 8, 13), onun şiirlerinden öğrenebiliyoruz. Yine onun şiirlerinden, İstanbul'un aynı zamanda bir bilim merkezi olduğunu anlamak, şehrin camileri, mescitleri, kandilleri, çeşmeleri, hamamları, dağları, bahçeleri, kasırları, vb. (bk. *Kasideler*, 2) ile bakımlı bir yer olduğu hakkında toplu bir bilgi edinmek olanağı vardır.

Başta Sadrazam Damat İbrahim Paşa olmak üzere, devrin başlıca ileri gelenlerinin ve ayrıca padişahın sevgisini kazanan; çeşitli ziyafet ve gezmelerde, Sa'd-âbâd âlemlerinde, Boğaziçi safâlarında, helva sohbetlerinde, bayram vb. dolayısıyla yapılan tebrik törenlerinde sık sık hazır bulunan Nedim, tam bir Lâle Devri adamı, zevk ve eğlence şairidir. Şiirlerinin din, tasavvuf ve hikmetle hiçbir ilgisi yoktur. Divanların baş tarafına konması âdet olan Allah ve Peygamber hakkında yazılmış münâcat, naat, vb. gibi kasidelere bir tek örnek dahi yazmamıştır. Onun şiirlerinin başlıca konuları — yukarıda da işaret edildiği gibi — şarap, aşk, Sa'd-âbâd gezmeleri, Çırağan safâları gibi şeylerdir. «Elinden kadeh düşmeyen ve meyhane köşesinden ayrılmayan» kimseye haset eden, «ramazan içinde bayrama kadar şarabı terkedinceye dek neler çektiğini» anlatan, «gıdasının afyon belâsından» ibaret olduğunu söyleyen ve ballandıra ballandıra anlattığı Sa'd-âbâd gezmelerinde birtakım «fırsatlar ele geçirmek»ten baş-

ka bir şey düşünmeyen şair, Boğaz'da, Sa'd-âbâd'da, evde, hamamda, genel toplantılarda, gizli buluşmalarda, gece, gündüz, yaz, kış sürüp giden içkili, sazlı eğlentilerini, kadın ve genç erkeklerle olan serbest ilişkilerini, her türlü cümbüş ve sefahat âlemlerini bütün girdisi çıktısıyla, ve çoğuzaman açıksaçık bir söyleyişle anlatmayı bir açık kaplilik sayar ve aynı günahları gizlice işledikleri halde dışarıya karşı günahsız görünmeye çalışan zâhit ve vâizlere çatmaktan hoşlanır (bk. *Gazeller*, 6, 19, 20, 27, 32; *Seçilmiş Parçalar*, 8). Şu kadar ki, Nedim'deki bu açıksaçıklık, bir söyleyiş ustalığı ile güzelleştirildiği için, «müstehcen» olmaktan kurtulmuştur. Zaten Nedim'i Nedim yapan da, onun her şeyden önce bir söz sanatçısı oluşudur; denebilir ki, sözcüklerle düşünce ve duygular arasındaki gizli bağı onun kadar ustaca kullanan ve herhangi bir duygu, görgü ve düşünceyi bir söyleyiş tarzı içinde okuyucuya sezdiren sanatçı az yetişmiştir.

Bir şeker handeyle bezm-i şevka câm ettin beni
Nîm sun peymâneyi sâkî tamâm ettin beni
(bk. *Seçilmiş Parçalar*, 2)

beytinde hazdan baygın bir insanın ruh halini sezmemek mümkün müdür?

Nedim, Divan edebiyatının belli nazım biçimleri dışına çıkmamakla birlikte, şiire yeni bir çeşni getirmiş; özellikle kaside, gazel ve şarkı yolunda çok üstün başarı göstermiştir.

Sarayın, sadrazam ve devrin ileri gelenlerinin bağışlarıyla geçinen Nedim'in kaside yolunda eser vermemesi olanaksızdı. Kaside, iç bölümleri bakımından her yana çekilmeye elverişli bir nazım tarzıdır. «Nesîb» adı verilen başlangıç bölümünde herhangi bir olayı anlatmak ya da bir doğa tasviri yapmak, «Tegazzül» denen bölümünde ise aşktan sözetmek

olanağı vardır; ancak, «Medhiye» bölümünde, kasidenin sunulduğu kimseyi mutlaka övmek gerekir. Başka Divan şairlerinin elinde kalıplaşmış birtakım soyut mazmunlarla birçok söz hünerleri göstermek için kullanılan kaside tarzını, Nedim, hayata bağlamaya çalışmış; çoğunu bahar, kış, ramazan, bayram gibi vesilelerle yazdığı bu şiirlerin nesîb ve tegazzül bölümlerinde doğa güzelliklerini, yaşama zevkini, aşk duygularını anlatmıştır; onun kasidelerinin medhiye bölümleri nesîb ve tegazzül bölümleri yanında sönük kalır. Bir vesile ile yukarıda da işaret ettiğimiz üzere, Nedim, kasidede münâcat ve naat yazmadığı gibi, mizacına uygun gelmeyen mersiye ve savaş gibi konuları da ele almamıştır.

Nedim, asıl kişiliğini gazel tarzında göstermiştir. Zaten aşk ve şarap konularının işlendiği klasik bir nazım biçimi olan gazel, hayatın her türlü tadını sömürmeyi meslek edinmiş zevk düşkünü bir şair için, âdeta biçilmiş kaftandır. Her gün yeni bir zevk peşinde koşan ve her yerde birtakım «fırsatlar ele geçirmeye» çalışan şairin bu şiirlerinde günlük hayat izlenimlerinin anlatılmış olduğu sezilmektedir. Bu yoldaki şiirleri, kasidelerine göre dil bakımından daha sadedir.

Nedim'in çok başarı gösterdiği ve bir çığır halinde bugüne kadar sürüp gelmesini sağladığı nazım biçimlerinden biri de şarkı biçimidir. XV. yüzyıldan bu yana, önce «murabba», sonra «şarkı» adıyla anılan bu tarz, özellikle Lâle Devri'nde, eğlence âlemlerinin doğurduğu bir gerekseme ile, çok gelişmiş ve Nedim'in kişiliğinde en büyük temsilcisini bulmuştur. Nedim, özellikle bu yoldaki şiirlerinde, yerli hayat sahnelerini ve günlük hayat izlenimlerini daha geniş ölçüde anlatmıştır. Bestelenerek eğlenti meclislerinde ve halk arasında okunmak maksadıyla yazılan bu şiirlerin dili, şairin öbür bütün şiirlerinden daha sadedir ve yer yer konuşma dili-

ne yaklaşmıştır.

Divanın «Şarkılar» bölümünde, hece ölçeğinin 6+5 kalıbıyla yazılmış bir de türkü vardır (bk. *Türkü*). Hece ile yazılmış şiirlerin «nâmevzûn» (ölçeksiz) sayıldığı bir sanat çevresi içinde Nedim'in böyle bir denemeye girişmesi, onun klasik kurallara karşı her türlü yeniliği benimsemekten çekinmeyen cesaretini göstermesi bakımından, bir de, Halk edebiyatının yüksek zümre edebiyatına kendini kabul ettirmeğe başladığını sezdirmesi yönünden dikkate değer.

Bunlar dışında, Nedim divanında birkaç rubai, küçüklü büyüklü bir hayli kıt'a, tarih, vb. varsa da bunların çoğu, gazel ve şarkılarıyla karşılaştırılamayacak kadar değersizdir.

Divanda, Çağatay lehçesiyle yazılmış bir gazel ile birkaç da Farsça ve Arapça şiir vardır. Şairin eserlerini inceleyen eleştirmenlerin söylediklerine göre, Nedim'in Farsça ve Arapça şiirleri, bize, onun bu dilleri kullanabildiğini göstermekten daha üstün bir değer taşımamaktadır.

Divanında, Firdevsî, Urfî, Enverî, Hâfız, Sâib, vb. gibi Fars şairleri için övgülü cümleler kullanan Nedim, bu konuda devrinin genel beğenisinden ayrılmamakla birlikte, kendinden önce yetişen Divan şairleri gibi, Fars edebiyatı karşısında bir güçsüzlük duygusuna da kapılmamış, tersine, içinde, Fars şairleriyle boy ölçüşme gücünü duymuştur.

İran zemîne tuhfemiz olsun bu nev gazel
İrgürsün Isfahân'a Stanbul diyârını

(bk. *Gazeller*, 7)

beyti, kendine güvenen bir sanatçının gururla ortaya atılışını anlatır.

Bir fahriyesinde, Türk şairleri içinde, kasidede Nef'î, gazelde Baki ve Yahya, mesnevide Atâyî, ru-

baide Haleti'nin üstünlüğünü ileriye sürer ki, bu konuda da, devrinin genel görüşünden ayrılmış değildir.

Kendinden önce ya da kendi devrinde yetişen şairlerden bazılarının gazellerini tahmis ya da taştir etmesi, bazılarının gazellerine nazireler yazması ise, bu şairlerin etkisi altında kaldığını değil, Divan edebiyatı geleneğine uyduğunu gösterir.

Bugün Türk edebiyatının en büyük şairlerinden biri olarak kabul edilen Nedim, yaşadığı devirde, çağdaşları olan Osman-zâde Tâib, Seyyid Vehbi, Nahifî, vb. gibi ünlü şairlerden daha üstün sayılmıyordu. Nitekim, o devirde, şairlerden birine, padişah tarafından «reis-i şâiran» (şairler başkanı) unvanı verilmesi söz konusu olunca, bu unvana Nedim değil Osman-zâde Tâib lâyık görülmüş; Tâib de, zamanın şairlerinden sözetmek üzere yazdığı kasidede Nedim'in adını dahi anmamıştır. Gerçi, bunu, Tâib'in Nedim'i çekememesinde aramak gerekirse de, Nedim'in eğer çok büyük bir ünü olsaydı, Tâib onu elbette susmakla geçiştiremezdi. Tâib'in bu haksız davranışından sanatçılık gururunun çok incinmiş olduğunu tahmin ettiğimiz şairin:

Zâhirde eğerçi cümleden ednâyız
Erbâb-ı nazar yanında lîk âlâyız
Saymazsa hisâba nola ahbâb bizi
Biz zümre-i şâiranda müstesnâyız[1]

rubaisini o münasebetle yazmış olabilir.

Devrinin ileri gelen devlet adamları tarafından korunmasını, her eğlenti ve her toplantıya çağırılmasını, şairliğinden çok, «hoş-sohbet», «meclis-ârâ»

1 Dış görünüşte gerçi herkesten aşağıyız / lâkin bakmasını bilenlerin yanında yükseğiz; / dostlar bizi hesaba katmazsa ne çıkar? / Biz şairler zümresinde benzersiziz.

bir toplum adamı olmasına bağlamak da akla yakın görünüyor. Bununla birlikte, onu, devrinde, kenarda kalmış bir şair de sayamayız. Salim tezkiresinde, «Nedim-i tâze-zebân» (yeni dilli Nedim) diye övülmüştür; Seyyid Vehbi, «reîs-i şâiran» Osmanzâde Tâib'e vekâleten yazdığı *Vekâletname* adlı ünlü kasidesinde onu «Nedim-i nükte-perdâz» (nükteci Nedim) diye anar; İzzet Ali Paşa, Nedim'in bir «nev-zemin-i tâze» (taze bir yeni çığır) açtığını söyler; Âtıf, onun «yekketâz» (taze bir koşucu) olduğunu bildirir; Çelebi-zâde Âsım, Nedim'in bir «nârefte râh» (geçilmemiş yol) açmış bulunduğunu ve şiirlerine nazire söylemenin olanaksız olduğunu anlatır.

Nedim'in asıl değeri daha sonraki devirlerde, özellikle Tanzimat'tan sonra anlaşılmaya başlamıştır.

Nedim çığırı, şairin sağlığında İzzet Ali Paşa; daha sonraki devirlerde de Beliğ, Hâmi, Sünbülzâde Vehbi, Sürûri, Enderunlu Fâzıl, Enderunlu Vâsıf, vb. gibi şairler tarafından yürütülmeye çalışılmıştır. Nedim'i izleyenlerin bir kısmı, onun İstanbul şivesiyle ve sade dille şiir söyleme yolunu; bir kısmı da şuh ve «hafîf-meşreb» edasını taklide özenmişlerse de, hiçbiri bayağılığa düşmekten ve edep dışı birtakım açıksaçık lâf etmekten başka bir şey yapamamıştır. Nedim'in başarılı sayılabilecek tek izleyicisi, yirminci yüzyılın ilk yarısında yetişen Yahya Kemal Beyatlı'dır.

Şiir:

Divan: Nedim divanının yazma ve basma çeşitli nüshaları vardır. Arap alfabesiyle üç, Latin alfabesiyle bir kez basılmıştır: *Divan,* Mısır, Bulak matbaası, tarihsiz; *Divan,* İstanbul, Vezir hanı, Ali Bey matbaası, 1291/1874; *Nedim Divanı,* İstanbul, İkdam

matbaası, 1338 - 1340/1922, haz. Halil Nihat [Boztepe] (başında, Ahmet Refik ve Fuat Köprülü'nün birer önsözü vardır); *Nedim Divanı*, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 1951, haz. Abdülbaki Gölpınarlı.

Nesir:

Sahâif-ül-Ahbâr, 3 cilt, İstanbul, 1284/1868, Müneccimbaşı Ahmet Dede'den çeviri.

ŞİİRLER

KASİDELER

1

(Bu kaside padişah III. Ahmet için yazılmıştır. Şiirde «Sa'd-âbâd» anlatılmaktadır. Aşağıdaki parça, «nesîb», «tegazzül», «medhiye», «dua» bölümlerinden alınmıştır. Şiirin bütünü 76 beyittir.)

1 Bak Sıtanbûl'un şu Sa'dâbâd-ı nev bünyânına
Âdemin canlar katar âb u havâsı cânına

2 Ey sabâ gördün mü mislin bunca demdir âlemin
Püşt ü pâ urmaktasın Îrân'ına Tûrân'ına

3 Ey felek insâf ey mihr-i cihân-ârâ aman
Bir nazîri var ise söylen konulsun yanına

4 Ben de bilmem böyle rûh-efzâlığın aslın meğer
Hızr tohm-i ömr-i câvîd ekti nahlistânına

(...)

5 Hey ne feyz-i câvivandır kim olur serv-i sehî
Sürseler bir katre âbın nâvekin peykânına

6 Turfa rengâ-reng âheng eylemiş sahrâyı pür
Kûh ses verdikçe şeydâ bülbülün efgaanına

7 Arşa dek çıkmakta mânend-i duâ-yi müstecâb
Uğrayan âb-ı musaffâ râh-ı şâdırvânına

8 «Sizde böyle müşk olur mu» deyü hâkinden biraz
Âh göndersem sabâ ile Huten Hâkaanına

9 Cedvel-i Sîm içre âdem binse bir zevrakçeye
İstese mümkin varılmak cennetin tâ yanına

(...)

1

1 İstanbul'un şu yeni yapılmış Sa'd-âbâd'ına bak,
suyu ve havası insanın canına can katar.

2 Ey tanyeli! bunca zamandır dünyanın İran'ına, Turan'ına gitmektesin, bunun benzerini gördün mü?

3 Ey felek, insaf! ey dünyayı süsleyen güneş, aman!
Bir benzeri varsa söyleyin de yanına konulsun.

4 Böyle gönül açıcılığının aslını ben de bilmezdim, meğer Hızır, onun fidanlığına ebedî ömrün tohumunu ekmiş.

5 Hey! bu ne ebedî bir feyizdir ki, bir damla suyunu okun temrenine sürseler, dümdüz selvi olur.

6 Dağ, çılgın bülbülün feryadına ses verdikçe,
ovayı rengârenk âhenk doldurmuştur.

7 Şadırvanın yoluna uğrayan duru su,
kabul edilen dua gibi, arşa kadar çıkmaktadır.

8 Ah! «Sizde böyle misk bulunur mu?» diye, Huten hâkanına onun toprağından biraz göndersem.

9 İnsan, «Cedvel-i Sîm» içinde bir sandala binse;
eğer isterse, cennetin tâ yanına varılmak mümkündür.

10 Sahn-ı Sa'dâbâd'a da sad el-hased sad el-hased
Oldu çün makbûl dehrin husrev-i zî-şânına

(...)

11 Bir gazel tarh eyleyim bârî ki kalsın yâdgâr
Sahn-ı Sa'dâbâd'da İstanbul'un hûbânına

(...)

12 Âh kim her-câyidir bîgâne-meşrebdir biraz
Ol perînin söz mü vardır yoksa hüsn ü ânına

(...)

13 Ey şehenşâh-ı cihan lûtfunla Sa'dâbâd'ı çün
Eyleyip teşrîf verdin tâze revnak şânına

14 Lâle-zârın da acâib şevkı var hasrettedir
Ol da yüz sürmek diler hünkârımın dâmânına

15 Çünki Sa'd-âbâd'ı seyrettin şehenşâhâ buyur
İzz ü devletle Çirâgaan'ın dahi seyrânına

16 Şâd-kâm olsun safâlarla hemîşe hâtırın
Bin sürûr âmâde olsun vaktinin her ânına

17 Gâh sâhil-hânelerde gâh Sa'd-âbâd'da
Sen safâ kıl düşmenin endûh geçsin cânına

18 Sen otur ıkbâl ile taht-ı şehenşâhîde şâd
Mülkler olsun musehhar askerin şîrânına

10 Sa'd-âbâd meydanına da yüz kere, yüz kere haset!
çünkü dünyanın şanlı padişahınca beğenildi.

11 Bari bir gazel yazayım da, Sa'd-âbâd meydanında İstanbul güzellerine yadigâr kalsın.

(...)

12 Ah, hercayidir, biraz yabanî tabiatlıdır,
yoksa o perinin güzelliğine söz mü vardır?

(...)

13 Ey cihanın şahlar şahı! lûtfunla Sa'd-âbâd'ı
teşrif edip, onun şanına taze parlaklık verdin.

14 Lâle bahçesinin de acayip bir isteği var: hasrettedir,
hünkârımın eteğine o da yüz sürmek diler.

15 Ey şahlar şahı! madem ki, Sa'd-âbâd'ı seyrettin,
Çirağan'ı dahi yücelikle ve devletle dolaşmaya buyur.

16 Gönlün daima safâlarla neşelensin,
vaktinin her anına bin neşe hazır olsun.

17 Kâh yalılarda, kâh Sa'd-âbâd'da
sen safâ sür, düşmanın canına gam işlesin.

18 Sen padişahlar padişahının tahtında neşe ile ve bahtla otur,
aslan askerler memleketler feth etsin.

2

(Bu kaside Sadrazam İbrahim Paşa için yazılmıştır. Şiirde İstanbul'un nitelikleri anlatılmaktadır. Aşağıdaki parça, «nesîb», «girizgâh», «dua» bölümlerinden alınmıştır. Bütünü 28 beyittir.)

1 Bu şehr-i Sıtanbûl ki bî-misl ü bahâdır
Bir sengine yek-pâre Acem mülkü fedâdır

2 Bir gevher-i yek-pâre iki bahr arasında
Hürşîd-i cihan-tâb ile tartılsa sezâdır

3 Bir kân-ı niamdır ki anın gevheri ikbâl
Bir bâğ-ı İrem'dir ki gülü izz ü alâdır

4 Altında mı üstünde midir cennet-i a'lâ
El-hak bu ne hâlet bu ne hoş âb u havâdır

5 Her bâğçesi bir çemenistân-i letâfet
Her gûşesi bir meclis-i pür-feyz ü safâdır

6 İnsâf değildir anı dünyâya değişmek
Gülzârların cennete teşbîh hatâdır

7 Herkes erişir anda murâdına anınçün
Dergâhları melce-i erbâb-i recâdır

8 Kâlâ-yı maârif satılır sûklarında
Bâzâr-ı hüner ma'den-i ilm ü ulemâdır

9 Câmi'lerinin her biri bir kûh-i tecellî
Ebrû-yi melek andaki mihrâb-i duâdır

10 Mescidlerinin her biri bir lücce-i envâr
Kandîlleri meh gibi leb-rîz-i ziyâdır

2

1 Bu İstanbul şehri benzersizdir ve paha biçilemez;
bir taşına bütün Acem memleketi fedadır.

2 İki deniz arasında bütün bir cevherdir,
cihanı aydınlatan güneşle tartılsa lâyıktır.

3 Bir nimetler madenidir ki, onun cevheri ikbaldir;
bir İrem bahçesidir ki, değerlilik ve yükseklik onun gülüdür.

4 Güzel (= yüksek) cennet onun altında mı, üstünde midir?
Doğrusu bu ne hal, bu ne hoş su ve havadır?

5 Her bahçesi bir güzellik çimenliği,
her köşesi bir feyiz ve safâ meclisidir.

6 Onu dünyaya değişmek adalet değildir,
onun gül bahçelerini cennete benzetmek yanlıştır.

7 Orada herkes muradına erişir, onun için
dergâhları (= kapıları) ricacılar sığınağıdır.

8 Çarşılarında bilgi kumaşı satılır,
onun hüner pazarı bilim ve bilgin madenidir.

9 Camilerinin her biri Tanrının göründüğü bir dağdır,
oradaki dua mihrabı melek kaşıdır.

10 Mescitlerinin her biri bir ışıklar denizidir,
kandilleri ay gibi ışıkla doludur.

11 Ser-çeşmeleri olmada insâna revan-bahş
Germâbeleri câna safâ cisme şifâdır

12 Hep halkının etvârı pesendîde vü makbûl
Derler ki «biraz dilberi bî-mihr ü vefâdır»

13 Şimdi yapılan âlem-i nev-resm-i safânın
Evsâfı hele başka kitâb olsa sezâdır

14 Nâmı gibi olmuştur o hem sa'd hem âbâd
İstanbul'a sermâye-i fahr olsa revâdır

15 Kühsârları bâğları kasrları hep
Gûya ki bütün şevk u tarab zevk u safâdır

16 İstanbul'un evsâfını mümkin mi beyan hîç
Maksûd heman sadr-ı kerem-kâra senâdır

(...)

17 Ey sadr-ı kerem-kâr ki dergâh-ı refîin
Erbâb-ı dile kıble-i ümmîd-i recâdır

18 İdin ola ikbâl ü saâdetle mübârek
Günden güne ikbâlin ola gün gibi zâhir

19 Sadrında seni eyleye Hak dâim ü sâbit
Hep âlemin ettikleri şimdi bu duâdır

20 Ey sadr-ı cihan-bân ede Hak devletin efzûn
Kim devletin erbâb-ı dile lûtf-i Hudâdır

21 Ez-cümle Nedîmâ kulun ey âsaf-ı devran
Müstağrak-ı lûtf u kerem ü cûd ü atâdır

11 Kaynakları (= çeşmeleri) insana ruh vermede,
hamamları cana safâ, vücuda şifadır.

12 Bütün halkının tavırları beğenilmiş ve makbuldür;
derler ki: «Güzeli biraz sevgisiz ve vefasızdır».

13 Şimdi yapılan yeni usul safâ âleminin
vasıfları hele başka kitap olsa, uygundur.

14 Adı gibi o hem kutlu, hem bayındır olmuştur,
İstanbul'a övünme sermayesi olsa lâyıktır.

15 Dağları, bahçeleri, köşkleri hep
sanki bütün neşe ve şenlik, zevk ve safâdır.

16 İstanbul'un niteliklerini anlatmak hiç mümkün mü?
Maksat hemen lûtf edici sadrazamı övmektir.

17 Ey lûtf edici sadrazaml yüksek dergâhın (= kapın)
gönül sahiplerine rica ve ümit kıblesidir.

18 Bayramın bahtlılıkla ve mutlulukla kutlu olsun,
mevkiin günden güne güneş gibi görünsün.

19 Tanrı seni sadrazamlığında sürekli ve sabit kılsın,
âlemin ettikleri şimdi hep bu duadır.

20 Ey cihanın sahibi sadrazaml Tanrı mutluluğunu çoğaltsın,
senin devletin (= iktidarda oluşun) gönül sahiplerine Tanrı lûtfudur.

21 Ey dünya veziril özellikle Nedim kulun
lûtuf, kerem, cömertlik ve bahşişine gark olmuştur.

3

İDİYYE

(Bu kaside sadrazam İbrahim Paşa için yazılmıştır. Bütünü 19 beyittir.)

1 İdin mübârek olsun eyâ âsaf-ı cihan
Gelsin edeble pâyini bûs etsin âsman

(...)

2 Aldın o rütbe lûtf u keremle cihanda nâm
Medhinde gayri söz bulamaz oldu şâiran

3 Lûtf u mürüvvet eyle biraz dahi bizlere
Mazmun bağışla bâri efendim aman aman

(...)

4 Devletle sen o sadra ki teşrîf eyledin
Bir yana durdu fitne cihandan heman o an

(...)

5 İdiyye câmelerle çıkıp seyre dilberan
Uşşâkın ettiler yeniden hâlini yaman

6 Bir bûse verdi bana ağız miskidir deyü
Bir tatlı dilli câna yakın tıfl-ı dil-sitan

7 «Kasr-ı Cinân'a azm edelim sevdiğim» dedim
Ol hûr veş dedi «ne durursun aman heman»

8 Görmüş mü kimse Cedvel-i Sîm'in nazîrini
Dilberler atsa seyrine anın aceb mi can

9 Havzın safâsını edemem hiç sana beyan
Düştük bugün o şûh ile zevrakta yan-be-yan

10 Bestir ki geçti cânımıza rûzenin gamı
Cisr-i Sürûr'dan geçelim bâri bir zaman

11 Ey sadr-ı muhterem ede Hak îd her günün
Vasfında ola böyle Nedîmâ şeker-feşan

3

1 Ey dünya veziril bayramın kutlu olsun,
gök edeple gelsin ayağını öpsün.

2 Dünyada lûtuf ve keremle o derece ün aldın ki,
şairler seni övmek için artık söz bulamaz oldu.

3 Efendim, bizlere biraz lûtuf ve mürüvvet eyle de,
mazınun bağışla bari.

4 Sen devletle o sadrazamlığı teşrif edince,
cihanda hemen o an fitne bir yana çekildi.

5 Güzeller bayramlık giysilerle gezmeğe çıkıp
âşıkların halini yeniden yaman ettiler.

6 Bir tatlı dilli, cana yakın gönül alıcı çocuk,
bana ağız miskidir diye bir öpücük verdi.

7 «Kasr-ı Cinan'a gidelim, sevdiğiml» dedim,
o huri gibi güzel: «Ne duruyorsun? Aman hemenl» dedi.

8 Cedvel-i Sîm'in benzerini kimse görmüş mü?
Güzeller onun seyrine can atsa şaşılır mı?

9 Sana havuzun safâsını hiç anlatamam,
o şuh ile bugün kayıkta yan yana düştük.

10 Orucun gamının canımıza işlediği yeter,
bari bir zaman Cisr-i Sürur (= neşe köprüsü)'dan geçelim.

11 Ey sayın sadrazaml Tanrı her gününü bayram etsin.
Nedim de senin vasfında böyle şeker saçıcı olsun (yanl:
senin vasıflarını böyle tatlı tatlı anlatsın).

GAZELLER

1

1 Çünki bülbülsün gönül bir gülsitan lâzım sana
Çünki dil koymuşlar adın dil-sitan lâzım sana

2 Nev-cüvanlık âlemin tâ kim getirsin yanına
Dahi pek pîr olmadan bir nev-cüvan lâzım sana

3 Çünki şâirsin hayâl-i tâzedir senden murâd
Pes yeni bir dil-rübâ-yi mû-miyan lâzım sana

4 Bir güzel sev duymasın ammâ sakın zâlim felek
Genc ola ammâ nihan ender nihan lâzım sana

5 Çünki ta'mîr etti tâli' hâne-i vîrânını
Gayri zâhir bir münâsib mîhman lâzım sana

6 Âhuvân-ı ma'ni-i nev saydına hep cümleden
Şimdi bir gîsû-kemend ebrû-keman lâzım sana

7 Çünki tîr-i hecr ile oldun zahm-nâk ey gönül
Çek çevir kendin ki bir kaşı keman lâzım sana

8 Vasf-ı lâ'l-i diber ise kasdın ey kilk-i beyan
Terceman olmaklığa şîrin-zeban lâzım sana

9 Kıl metâ-ı nazmını ârâyiş-i sûk-i kemal
Ey Nedîm-i pür-hüner zîb-i dükân lâzım sana

1

1 Gönül! madem ki bülbülsün, sana bir gül bahçesi lâzım;
madem ki adını gönül koymuşlar, sana bir gönül alıcı lâzım.

2 Gençlik âlemini yanına getirmesi için
daha pek ihtiyarlamadan sana bir genç lâzım.

3 Madem ki şairsin, senden istenen taze hayaldir,
öyleyse sana ince belli bir gönül alıcı lâzım.

4 Bir güzel sev, ama sakın zalim felek duymasın;
genç olsun ama, bu sevgi çok gizli olsun (ya da: bir hazine olsun ama, çok gizli olsun).

5 Madem ki talih viran evini tamir etti,
artık göze görünür uygun bir konuk lâzım sana.

6 Cümleden yeni anlam ahularını avlamak için (yani: yeni anlamlı cümleler yazabilmek için)
sana şimdi bir kement saçlı, yay kaşlı lâzım.

7 Ey gönül! madem ki ayrılık okuyla yaralandın,
kendini çek çevir ki, sana bir yay kaşlı lâzım.

8 Ey anlatım kalemi! kastın dilberin dudağının vasfı ise,
tercüman olmak için sana bir tatlı dilli lâzım.

9 Ey çok hünerli Nedim! nazım malını olgunluk çarşısının süsü yap, sana bir dükkân süsü lâzım.

2

1 Gör kadd-i yâri serv-i revan söylerim sana
Bak ol dehâna râz-ı nihan söylerim sana

2 Sorma peyâm-ı lâ'lini peymâne duymasın
Ey dil tehâlük etme aman söylerim sana

3 Ben şâirim o kaamet-i mevzûnu doğrusu
Sevmem desem de belki yalan söylerim sana

4 Vardır huzûra söyleyecek bir sözüm anı
A'dâ kaçan uyur o zaman söylerim sana

5 Söylenmez ol perî ile seyr-i Hisâr'ımız
Zannetme ey dil anı heman söylerim sana

(...)

6 Hiç bir nişâne yok o miyân ü dehândan
Âgâh olursam ey dil ü can söylerim sana

2

1 Sevgilinin boyunu gör, salınan selvidir, diyorum sana;
o ağza bak, gizli sırdır diyorum sana (yani: bir sır gibi gizlidir, göze görünmeyecek kadar küçüktür).

2 Ey gönül! dudağından haber sorma, kadeh duymasın;
aman acele etme, ben sana söylerim.

3 Ben şairim, o düzgün boyu doğrusu
sevmem desem de belki sana yalan söylerim.

4 Huzurunda söyleyecek bir sözüm vardır, onu
düşmanlar uyuduğu zaman söylerim sana.

5 O peri ile Hisar gezmemiz söylenmez;
ey gönül! onu sana hemen söylerim sanma.

6 O bel ve ağızdan hiçbir iz yok (yani: beli yok denecek kadar ince, ağzı yok denecek kadar küçük),
ey gönül ve can! onlardan bir haber alırsam sana söylerim.

3

1 Haddeden geçmiş nezâket yâl ü bâl olmuş sana
Mey süzülmüş şîşeden ruhsâr-ı âl olmuş sana

2 Bû-yi gül taktîr olunmuş nâzın işlenmiş ucu
Biri olmuş hoy birisi dest-mâl olmuş sana

(...)

3 Ol büt-i tersâ sana «mey nûş eder misin» demiş
El-aman ey dil ne müşkil-ter sual olmuş sana

4 Sen ne câmın mestisin âyâ kimin hayrânısın
Kendin aldırdın gönül n'oldun ne hâl olmuş sana

(...)

5 Yok bu şehr içre senin vasf ettiğin dilber Nedîm
Bir perî-sûret görünmüş bir hayâl olmuş sana

3

1 *İncelik haddeden geçmiş, sana boy-bos olmuş;*
sırça kabdan şarap süzülmüş, sana kırmızı yanak olmuş.

2 *Gülün kokusu süzülmüş, nazın ucu işlenmiş;*
sana biri ter, biri mendil olmuş.

3 *Ey gönül! o Hıristiyan putu (yani: Hıristiyan güzeli) sana*
«Şarap içer misin?» demiş,
aman ne zor soru olmuş sana.

4 *Sen hangi kadehin sarhoşusun, acaba kimin hayranısın?*
Gönlünü kendin aldırdın, ne oldun, ne hal olmuş sana

5 *Nedim! bu şehir içinde senin anlattığın güzel yok;*
bir peri yüzlü görünmüş, sana bir hayal olmuş.

4

1 Ben olsam bir de mutrib bir de tarf-ı cûybâr olsa
Hoş imdi bir de farzâ bir cüvân-ı şîve-kâr olsa

2 Yeter geçti bu gûne mâlihulyâlarla evkaatım
Aman bir gün mukaddem âh fasl-ı nev-bahâr olsa

3 Bize geldikte inkâr eyleme ikrârını zâlim
Demişsin «yok demezdim bâde-i şîrin-güvâr olsa»

4 Aceb pistânına benzer mi dikkat üzre bir baksam
Sen açsan sîneni bâğ içre bir kaç da enâr olsa

(...)

5 Senin vasfında cânâ bir neşât-âver gazel gördüm
Olursa tâze eş'âr öyle pâk ü âb-dâr olsa

4

1 Ben olsam, bir de çalgıcı, bir de ırmak yanı olsa;
hoş, şimdi bir de faraza bir işveli genç olsa.

2 Yeter, vakitlerim bu kadar malihulyalarla geçti,
aman bir gün önce ah ilkbahar mevsimi olsa.

3 Zalim! bize geldiğin zaman söylediğini inkâr eyleme:
«Tatlı sindirimli şarap olsa, yok demezdim» demişsin.

4 Acaba memene benzer mi (diye) dikkatle bir baksam,
Sen göğsünü açsan, bahçede birkaç da nar olsa.

5 Ey sevgilil seni anlatan neşe getirici bir gazel gördüm,
taze şiirler olunca böyle temiz ve taze olmalı.

5

1 Bir söz dedi cânan ki kerâmet var içinde
Dün giceye dâir bir işâret var içinde

2 Meyhâne mukassî görünür taşradan ammâ
Bir başka ferah başka letâfet var içinde

3 Eyvâh o üç çifte kayık aldı karârım
Şarkı okuyup geçti bir âfet var içinde

4 Olmakta derûnunda hevâ âteş-i sûzan
Nâyın diyebilmem ki ne hâlet var içinde

5 Ey şûh Nedimâ ile bir seyrin işittik
Tenhâca varıp Göksu'ya işret var içinde

5

1 *Sevgili, bir söz dedi, içinde keramet var;*
içinde dün geceye dair bir işaret var.

2 *Meyhane dışardan kasvetli görünür ama,*
içinde başka bir ferahlık, başka bir güzellik var.

3 *Eyvah! o üç çifte kayık kararımı aldı (yani: beni yerimde duramaz etti),*
içinde bir âfet var, şarkı okuyup geçti.

4 *Ney'in içinde ne hal var anlatamam,*
içindeki hava yakıcı ateş olmakta.

5 *Ey şuh! Nedim ile bir gezmeni işittik,*
yalnızca Göksu'ya gitmişsiniz, bu gezmede içki de varmış.

6

1 Tarab ne gûne olur tâli' ü sitâre göre
Sunarsa câm-ı lebin çektiğim humâra göre

2 Kani sabâ gibi bir dil-nüvâz kim gâhî
Dil-i nizârımı kûy-i nigâra vare göre

3 Seherden eyledi yâğmâ şemîm-i gîsûsun
Nesîm bir dahi uğrar mı bu diyâra göre

(...)

4 Seninle terk-i riyâ denlü güçtür ey vâiz
Şarâba tevbe Nedîm-i günâh-kâra göre

6

1 (Sevgilim) dudağının kadehini çektiğim sarhoşluğa göre sunarsa,
eğlence nasıl olurmuş, talili ve yıldız görsün.

2 Zayıf gönlümü arasıra sevgilinin köyüne götüren tanyeli gibi bir gönül akşayıcı nerde?

3 Yel onun saçının kokusunu seherden yağma etti,
bir daha bu diyara uğrar mı?

4 Ey vâiz! senin ikiyüzlülüğünü bırakman ne kadar güçse,
günahkâr Nedim'in de şaraba tövbe etmesi o kadar güçtür.

7

1 Bir nîm neşve say bu cihânın bahârını
Bir sâgar-ı keşîdeye tut lâlezârını

(...)

2 Bir dem mi var ki âh ederek anmaya gönül
Ey serv-kad seninle geçen rûzgârını

3 Şevk-ı müdâm va'de-i ferdâyı dinlemez
Reşk ana kim cihanda bugün buldu yârını

4 İran zemîne tuhfemiz olsun bu nev gazel
İrgürsün Isfahan'a Sıtanbul diyârını

5 Düşmen ne denlü saht ise de şâd ol ey Nedîm
Seng üzre gösterir zer-i kâmil iyârını

7

1 *Bu cihanın baharını bir yarım sarhoşluk say,*
lâle bahçesini içilmiş bir kadeh farzet.

2 *Ey selvi boylu! seninle geçen zamanını*
gönlümün ah ederek anmadığı bir dem mi var?

3 *Sürekli istek, yarın va'dini dinlemez;*
cihanda bugün yarını (ya da: yârini, sevgilisini) bulanı kıskanırım.

4 *Bu yeni gazel, İran toprağına armağanımız olsun,*
İstanbul diyarını İsfahan'a götürsün.

5 *Ey Nedim! düşman ne kadar sert ise de neşeli ol,*
has altın ayarını taş üzerinde gösterir.

8

1 Uşşâkın olsa nola fedâ nakd-i canları
Seyr etmedin mi dünkü fedâyî cüvanları

(...)

2 Ol perçemin nazîrini hâtırda mı gönül
Görmüş idin geçen sene sünbül zamanları

3 Çeng ü çegaane zevki biraz dursun el-aman
Seyr edelim bu seyre gelen dil-sitanları

4 Ma'lûmdur benim sühanım mahlas istemez
Fark eyler anı şehrimizin nükte-danları

8

1 Âşıkların canları (aslı: can paraları) feda olsa ne çıkar?
Dünkü fedayi gençleri seyretmedin mi?

2 Gönül! hatırında mı, o perçemin benzerini
geçen yıl sümbül zamanları görmüştün.

3 Aman! çeng ve çegaane zevki biraz dursun,
bu gezmeye gelen gönül alıcıları seyredelim.

4 Benim sözüm bellidir, mahlas istemez,
şehrimizin nükte bilenleri (yani: ince sözleri anlayan kişileri)
onu farkeder.

9

1 Sînede evvel ne muhrik ârzûlar var idi
Lebde ser-keş âhlar âteşli hûlar var idi

2 Böyle bî-hâlet değildi gördüğüm sahrâ-yi aşk
Anda mecnun bîdler dîvâne cûlar var idi

3 Ben bugün bir nev-bâhâr-ı hüsn ü an seyr eyledim
Tarf-ı destârında sünbül gibi mûlar var idi

4 Sen yine bir nev-niyâz âşık mı peydâ eyledin
Kûyuna yer yer dökülmüş âb-ı rûlar var idi

5 Ey Nedîm ey bülbül-i şeydâ niçin hâmûşsun
Sende evvel çok nevâlar güft ü gûlar var idi

9

1 *Evvelce göğüste ne yakıcı arzular vardı,*
dudakta söz dinlemez ahlar, ateşli hûlar vardı.

2 *Gördüğüm aşk sahrası böyle durgun değildi,*
orada mecnun söğütler, divane ırmaklar vardı.

3 *Ben bugün bir güzellik ilkbaharı seyrettim,*
sarığının yanında sümbül gibi saçlar vardı.

4 *Sen yine yalvaran yeni bir âşık mı edindin?*
Sokağına yer yer dökülmüş yüzsuları vardı.

5 *Ey Nedim! ey çılgın bülbül! niçin susuyorsun?*
Sende eskiden çok feryatlar, dedikodular (= fiskoslar) vardı.

10

1 Ey kaşı yâ yüzün beri dönmez misin dahi
Ey gurre-i ümîd görünmez misin dahi

2 Billâh ne saht âteş imişsin gönül meğer
Gark oldun eşk-i hûna söyünmez misin dahi

3 Kani o giceler o tarablar terâneler
Ey def anıp o zevki döğünmez misin dahi

4 Kâfir kızı tükenmedi mi mâtem-i peder
Sâgar çekip kızılca sürünmez misin dahi

5 Dilberle mâcerânı yeter sakladın Nedîm
Nakl eyleyip biraz da öğünmez misin dahi

10

1 *Ey kaşı yay! yüzünü hâlâ beri dönmez misin?*
Ey umudun yeni ayıl hâlâ görünmez misin?

2 *Gönül! meğer ne şiddetli ateş imişsin,*
kanlı gözyaşına gark oldun, hâlâ sönmez misin?

3 *O geceler, o şenlikler, nağmeler hani?*
Ey def! o zevki anıp hâlâ dövünmez misin?

4 *Kâfir kızı, baba matemi bitmedi mi?*
Hâlâ kadeh çekip allık sürünmez misin?

5 *Nedim! (o) güzelle serüvenini sakladığın yeter,*
anlatıp biraz övünmez misin?

11

1 Bûs-i lâ'lin şöyle sîr-âb-ı zülâl eyler beni
Kim gören âb-ı hayat içmiş hayâl eyler beni

2 Şâire söz bulmağa minnet ne ammâ neyleyim
Âh kim hayret seni gördükçe lâl eyler beni

3 Sevdiğim câm-ı meye hâcet nedir lâ'l-i lebin
Bir şeker handeyle mest-i bî-mecâl eyler beni

4 Bâğda zülf ü ruhün andıkça «bu kimdir» deyü
Sünbül ü gül biri birinden suâl eyler beni

(...)

5 Nâtüvânım şöyle çeşm-i hasretinden kim gehî
Sâye-i müjgân-ı âhû pây-mâl eyler beni

6 Gerdişin gördükçe sâkî-i mulâyim-meşrebin
«Ârzû ser-geşte-i fikr-i muhâl eyler beni»*

7 Hasretinle ben dahi hâk-i siyâh olsam nola
Baht âhir sürme-i çeşm-i gazâl eyler beni

(...)

* *Bu dize Fuzuli'nindir.*

11

1 *Dudağını öpüş beni sâf suya doyurur;*
gören, beni hayat suyu içmiş hayal eyler.

2 *Şair söz bulmaya minnet mi eder ama, ah neyleyim*
ki, seni gördükçe şaşkınlık beni dilsiz yapar.

3 *Sevdiğim! şarap kadehine ne gerek var? Dudağının lâ'li*
(yani: lâ'l gibi kırmızı dudağın)
bir şeker gülüşle beni mecalsiz sarhoş eder.

4 *Bahçede (ben senin) saçını ve yanağını andıkça,*
«bu kimdir?» diye sümbül ve gül birbirinden beni sorar.

5 *Gözünün hasretiyle öyle halsizim ki, arasıra*
ahu kirpiğinin gölgesi beni ayak altına serer.

6 *Yumuşak tabiatlı sâkinin dönüp dolaşmasını gördükçe,*
arzu beni olmayacak düşünceyle şaşkına döndürür.

7 *Hasretinle ben de kara toprak olsam ne olur?*
Baht, sonunda beni bir ahunun gözüne sürme yapar.

8 Ben kulun lâyık değildir vaslına ammâ yine
İltifâtın arzu-mend-i visâl eyler beni

9 Güldürür yâ ağlatır yâ lûtf eder yâhud itâb
Hâsılı neylerse ol ruhsâr-ı âl eyler beni

(...)

10 Gûyiyâ bilmez efendim bende-i dîrînesin
Kim «Nedîmâ bu mudur» deyü suâl eyler beni

8 Sana kavuşmaya ben kulun lâyık değildir ama,
iltifatın bana yine kavuşmayı arzulatır.

9 Güldürür, ya ağlatır, ya lûtf eder, ya da paylar,
sözün kısası, beni ne yaparsa o kırmızı yanak yapar.

10 Efendim sanki eski kulunu bilmez de,
«Nedim bu mudur?» diye beni sorar.

12

1 Mest-i nâzım kim büyüttü böyle bî-pervâ seni
Kim yetiştirdi bu gûne servden bâlâ seni

2 Bûydan hoş rengden pâkîzedir nâzük tenin
Beslemiş koynunda gûyâ kim gül-i ra'nâ seni

3 Güllü dîbâ giydin ammâ korkarım âzâr eder
Nâzenînim sâye-i hâr-ı gül-i dibâ seni

4 Bir elinde gül bir elde câm geldin sâkiyâ
Kangısın alsam gülü yâhud ki câmı yâ seni

5 Sandım olmuş ceste bir fevvâre-i âb-ı hayât
Böyle gösterdi bana ol kadd-i müstesnâ seni

6 Sâf iken âyîne-i endâmdan sînem dirîg
Almadım bir kerrecik âğuuşa ser-tâ-pâ seni

7 Ben dedikçe «böyle kim kıldı Nedîm'i nâ-tüvan»
Gösterir engüşt ile meclisteki mînâ seni

12

1 *Naz sarhoşum! seni böyle korkusuz kim büyüttü!*
Seni böyle selviden yüksek kim yetiştirdi?

2 *Nazik tenin kokudan daha hoş, renkten daha temizdir,*
gül-i ra'nâ (= yarısı kırmızı, yarısı sarı gül) sanki seni
koynunda beslemiş.

3 *Nazlım! güllü diba (= bir çeşit ipekli kumaş) giydin ama,*
korkarım dibanın gülünün dikeninin gölgesi seni incitir.

4 *Ey sâki! bir elinde gül, bir elinde kadeh, geldin,*
hangisini alayım? Gülü mü? yahut kadehi mi? yoksa seni
mi?

5 *Bir hayat suyu fıskiyesi sıçramış sandım,*
o müstesna boy bana seni böyle gösterdi.

6 *Göğsüm endam aynasından sâfken, ne yazık ki*
seni baştan ayağa (yani: boylu boyunca) bir kerecik kucağa
almadım.

7 *Ben: «Nedim'i kim böyle güçsüz kıldı?» dedikçe,*
meclisteki şarap şişesi parmakla seni gösterir.

13

1 Gamzen füsûn ile sühan eyler nezâketi
Çeşmin nigâh şekline kor nâz ü nahveti

2 Aldın hadeng-i cevrini sînemde koymadın
Ey kaşları keman kati cevr eyledin kati

3 Geh sürme gâh vesme vü gâhî piyâle çek
Ey serv-i nâz çekme yeter gayri firkati

(...)

4 Sînemde aşkını tutalım etmişim nihan
Ammâ ki kande saklayalım âh-ı hasreti

5 Aldım koçup miyânını bir tatlı bûsenin
Ammâ ki yaktı ağzımı sandım harâreti

6 Hep kullarını etti o kân-ı kerem çirâğ
Zannım budur ki geldi Nedîm'in de nevbeti

13

1 *Yanbakışın, nazikliği sihir ile söz haline koyar;*
gözün naz ve kibiri bakış şekline koyar.

2 *Ey kaşları yay! cevrinin okunu göğsümde bırakmadın, al-aldın; (almakla) çok cevreyledin, çok.*

3 *Ey naz selvisi! kâh sürme, kâh rastık, kâh da kadeh çek, artık ayrılık çekme, yeter.*

4 *Diyelim ki göğsümde aşkını gizli tutmuşum,*
fakat hasret âhını nerde saklayalım?

5 *Belini sarıp bir tatlı öpücüğünü aldım,*
fakat harareti ağzımı yaktı sandım.

6 *O kerem madeni bütün kullarına bağışta bulundu (ya da: mum gibi yaktı),*
Nedim'in de sırası geldi sanırım.

14

1 Fırka-i erbâb-ı dilden zümre-i zühhâda dek
Hep esîrindir beğim hattâ dil-i nâ-şâda dek

2 Şöyle mest olmuş ki açılmış girîbân-ı kabâ
Nâftan tâ bend-gâh-ı hancer-i fûlâda dek

3 Göksu bir nâhoş-hevâ şimdi Çubuklu pek zihâm
Sevdiğim tenhâca çektirsek mi Sa'd-âbâd'a dek

4 Şöyledir kaht-ı tahammül sîne-i tengimde kim
Yetmez olmuştur nefes bir âteşin feryâda dek

5 Kılk-i ayyârın aceb nâ-refte râh açtı Nedîm
Hâne-i endîşeden gülzâr-ı isti'dâda dek

14

1 *Beyim! gönül sahipleri fırkasından zâhitler zümresine, hattâ neşesiz gönüle kadar hep tutsağındır.*

2 *Öyle sarhoş olmuş ki, giysisinin yakası göbekten tâ çelik hançerin bağ yerine kadar açılmış.*

(...)

3 *Şimdi Göksu kötü havalı, Çubuklu pek kalabalık, sevdiğim Sa'd-âbâd'a kadar tenhaca çektirsek mi?*

4 *Dar (= daralan) göğsümde tahammül kıtlığı o haldedir ki, (yani: dayanma gücü o kadar kalmadı ki), nefesim ateşli bir feryada bile yetmez olmuştur.*

5 *Nedim! hileci kalemin, düşünce evinden istidat gül bahçesine kadar garip bir geçilmemiş yol açtı.*

15

1 Ne çekmişiz hele def'-i humâr edinceye dek
Bu gûne tarh-ı gam-ı rûzgâr edinceye dek

2 Ne denlü hidmetimiz geçti âstânesine
Fakîre pîr-i mugan i'tibâr edinceye dek

3 Hisâbı var mı düşen hâke dâne-i eşkin
Felekte murg-i safâyı şikâr edinceye dek

4 Huzûr-i İzzet'e yüz yerde arz-ı hâl etti
O serv-i dil-keşi dil der-kenâr edinceye dek

5 Neler çeker ramazân içre îde dek göresin
Nedîm terk-i mey-i hoş-güvâr edinceye dek

15

1 İçki sersemliğini giderinceye dek; böyle, zamanın gamını atıncaya dek ne çekmişiz.

2 Fakire «pîr-i mugan» (= meyhaneciler pîri) itibar edinceye dek
onun dergâhına ne kadar hizmetimiz geçti.

3 Felekte safâ kuşunu avlayıncaya kadar
toprağa düşen gözyaşı tanesinin hesabı mı var?

4 Gönül o gönül çekici selviyi kucaklayıncaya kadar
İzzet (yani: İzzet Ali Paşa)'in huzurunda yüz yerde halını anlattı.

5 Nedim hoş sindirimli şarabı bırakıncaya kadar
ramazan içinde bayrama kadar neler çeker gör.

16

1 O tıflı gör ne kıyâmet nigâr olur giderek
Hırâmı düşmen-i sabr u karâr olur giderek

2 Koyun şarâb-ı mahabbetle kendüden gitsin
Zaman gelir bu gönül hûş-yâr olur giderek

3 Tarîk-ı aşkta pâ-mâl-i sâlikân ol kim
Bir iki nakş-ı kadem reh-güzâr olur giderek

4 Hayâl-i serv-i kadinle kalır giderse bu eşk
Fezâ-yı sînede bir cûybâr olur giderek

5 Olursa pey-rev o çâpük-süvâr-ı nazma Nedîm
Semend-i tab'ı'aceb râh-vâr olur giderek

16

1 *O yavruyu gör, gittikçe ne âfet sevgili olur;*
salınarak yürüyüşü gittikçe sabır ve sükûn düşmanı olur (yani: insanda sabır ve sükûn bırakmaz).

2 *Bırakın, sevgi şarabıyla kendinden geçsin,*
zaman gelir, bu gönül gittikçe akıllanır.

3 *Aşk yolunda, o yolun yolcularının (yani: âşıkların) ayağı altında çiğnen:*
bir iki ayak izi gitgide bir geçit olur.

4 *Bu gözyaşı, selvi boyunun hayaliyle kalır giderse,*
göğüs boşluğunda gittikçe bir ırmak olur.

5 *Nedim o nazım atını çabuk süren şairin peşine düşerse,*
tabiatının atı gitgide şaşılacak kadar rahvan olur.

17

1 Hele îd oldu ol gül-gonce handân olduğun gördük
Demâg-ı telh-kâmın şekkeristân olduğun gördük

2 O sîm-endâmı aldık halka-i âğuuşa bir kerre
O elmâsın hele zîb-i nigin-dân olduğun gördük

3 Meh ü mihrin senin olsun felek biz îd-gehlerde
Hilâl ebrûların hurşîd-i tâbân olduğun gördük

4 O kâfir-beççe bir peymâne sahbâ sundu kim alıp
Derûn-i lâleden âteş fürûzan olduğun gördük

5 Niyâz ü nâz ü nûş ü bahş ü ibrâm-ı kenâr ü bûs...
Bugün mecliste zevkin böyle tûfân olduğun gördük

6 Yalan olmaz o şûhun görmedik mey içtiğin ammâ
Bir iki kerrecik hem-bezm-i mestân olduğun gördük

7 Gülistan görmedik gül kokmadık ammâ ruhün meyden
Gül-ender-gül gülistan-der-gülistan olduğun gördük

8 Bi-hamdillâh yine kilk-i Nedîmâ-yı sühan-sâzın
Gazel-perdâz-ı bezm-i sadr-ı zî-şân olduğun gördük

17

1 *Hele bayram oldu, o gül koncasının güldüğünü gördük, acılaşmış damağın şekeristan olduğunu gördük.*

2 *O gümüş endamlıyı bir kere kucağın halkasına aldık, o elmasın hele yüzüğü süslediğini gördük (yani: elmas, yüzüğü nasıl süslerse, o gümüş endamlı da benim kollarımın halkasını öyle süsledi).*

3 *Ey gök! ay ve güneşin senin olsun, biz bayram yerlerinde hilâl kaşların parlak güneş olduğunu gördük.*

4 *O kâfir yavrusu, bir kadeh şarap sundu ki, alınca, lâlenin içinden ateş parladığını gördük.*

5 *Yalvarma, naz, içme, verme, kucaklama ve öpmek için zorlama...*
Bugün mecliste zevkin böyle tufan olduğunu gördük.

6 *Yalan değil, o şuhun şarap içtiğini görmedik ama, bir iki kerecik sarhoşların meclisinde bulunduğunu gördük.*

7 *Gül bahçesini görmedik, gül koklamadık ama, senin şaraptan kızaran yanağının,*
gül içinde gül, gül bahçesi içinde gül bahçesi olduğunu gördük.

8 *Hamdolsun, söz yapıcı (= yaratıcı) Nedim'in kaleminin yine şanlı sadrazamın meclisinin gazelcisi olduğunu gördük.*

18

1 Tezerv-i hoş-hırâmım sînem olsun cilve-gâhın gel
Hümâ veş sâye salsın başıma zülf-i siyâhın gel

2 Güşâd et düğmemi pîrâhenim aç sînemi yokla
Hele gör neylemiştir bana şemşîr-i nigâhın gel

3 Benimdir suç ki vardım bezme verdim sana can nakdin
Senin yoktur efendim bunda hiç cürm ü günâhın gel

4 Şeb-i mehtâbda ey âftâb-ı bürc-i istiğnâ ،
Çıkıp taht-es-semâda kadrini pest eyle mâhın gel

5 Tezerv-i şûhsun bin nâz ile reftâra âgaaz et
Gül olsun nakş-ı pâyın gülşen olsun şâh-râhın gel

18

1 *Hoş yürüyüşlü sülünüm! göğsüm senin görünme yerin olsun, gel;*
kara saçın başıma hüma gibi gölge salsın gel.

2 *Düğmemi çöz, gömleğimi aç, göğsümü yokla,*
bakışının kılıcı bana neylemiştir hele gel de gör.

3 *Suç benimdir, içki meclisine vardım, sana canımı (aslı: can paramı) verdim,*
efendim bunda senin hiçbir suç ve günahın yoktur, gel.

4 *Ey istemezlik burcunun güneşi! mehtaplı gecede*
çıkıp gök altında ayın değerini alçalt, gel.

5 *Şuh sülünsün, bin naz ile salınarak yürümeye başla,*
ayağının izi gül olsun, yolun gül bahçesi olsun, gel.

19

1 Ol perî-rû âşıka râm olsa da mâni' değil
Gündüzün olmazsa ahşam olsa da mâni' değil

(...)

2 Sîne sâf olsun heman reyb ü riyâdan zâhidâ
Elde tesbîhe bedel câm olsa da mâni' değil

3 Dil-rübânın hûnu germ olsun heman etvârı nerm
Mübtelâ-yı câm-ı gül-fâm olsa da mâni' değil

4 Sen dolu üç def'acık çek câmı da sonra senin
Vuslatın muhtâc-ı ibrâm olsa da mâni' değil

5 Pek umar teşrîfini îdin ikinci gün Nedîm
Gündüzün olmazsa ahşam olsa da mâni' değil

19

1 *O peri yüzlü, âşıka teslim olsa da, engel değil (= zararı yok);*
gündüzün olmazsa akşam olsa da engel değil.

2 *Ey zâhit! göğüs (= gönül) şüphe ve riyadan sâf olsun da (yani: gönülde şüphe ve riya bulunmasın da),*
elde tespihe bedel kadeh olsa da engel değil.

3 *Sevgilinin kanı sıcak, tavırları yumuşak olsun da,*
gül renkli kadeh düşkünü olsa da engel değil.

4 *Sen kadehi üç defacık dolu çek de, sonra senin*
vuslâtın zorlamağa muhtaç olsa da (= zorlamak gerekse de) engel değil.

5 *Nedim bayramın ikinci günü teşrifini pek umar,*
gündüzün olmazsa akşam olsa da engel değil.

20

1 Hücûm-i nâle-i şeb-gîrden zâlim haberdâr ol
Beni bîmâr-ı hicrân eyledin sen dahi bîmâr ol

(...)

2 Çözülmüş düğmeler çâk-i girîban nâfe dek inmiş
Buna sabr olunur mu zâhidâ sen âşık-ı zâr ol

3 Hemen her meclis-i rindâna gelmendir senin matlub
Gel ey bîgâne-meşreb bâde içmezsen kadeh-kâr ol

4 Olur bir gün ki sen de «yok» demezsin tâlib-i vasla
Hemen doğrusu ömrüm hâsılı âlemde sen var ol

5 Ola cânâne vü peymâne de el vermeye vuslat
Nedir bu cevr ü bîdâdî sipihr-i dun nigûn-sâr ol

6 Nedîmâ'nın budur ancak sözü ey âfet-i devran
Gözün gibi beni bîmâr kıldın sen de bîmâr ol

20

1 *Zalim! gece uyumayanın iniltisinin hücumundan haberdar ol;*
beni ayrılık hastası eyledin, sen de hasta ol.

2 *Düğmeler çözülmüş, yakanın yırtığı göbeğe kadar inmiş;*
ey zâhit! sen inleyen âşık olsan, buna sabredebilir misin?

3 *Rindlerin hemen her meclisine gelmen isteniyor;*
ey içkinin yabancısı! gel, şarap içmezsen, kadeh verici (= sâki) ol.

4 *Bir gün olur, vuslat isteyene sen de «yok» demezsin;*
ömrümün meyvesi (= yavrum)! hemen dünyada sen var ol.

5 *Sevgili ve kadeh olsun da vuslat olmasın;*
bu cevir ve zalimlik nedir? Ey alçak gök! baş aşağı ol (= tepetaklak ol, devril).

6 *Ey dünya âfeti! Nedim'in sözü ancak budur:*
Beni gözün gibi hasta ettin, sen de hasta ol.

21

1 Estikçe bâd-ı subh perîşansın ey gönül
Benzer esîr-i turra-i cânansın ey gönül

2 Gül mevsiminde tevbe-i meyden benim gibi
Zannım budur ki sen de peşîmansın ey gönül

(...)

3 Ben sana «bâde içme güzel sevme» mi dedim
Benden niçin bu gûne girîzansın ey gönül

4 Bîgânedir muàmeleniz akl ü hûş ile
Gûyâ derûn-i sînede mihmansın ey gönül

(...)

5 Hac yollarında meş'ale-i kârban gibi
Erbâb-ı aşk içinde nümâyansın ey gönül

(...)

6 Peymâne-i mahabbeti sundun Nedîm'e çün
Lûtf eyle alma câmı biraz kansın ey gönül

21

1 *Ey gönül! sabah yeli estikçe perişansın;*
sevgilinin kâkülünün tutsağı gibi görünüyorsun.

2 *Ey gönül! sanıyorum ki, gül mevsiminde şaraba tövbe etmekten benim gibi sen de pişmansın.*

3 *Ben sana «şarap içme, güzel sevme» mi dedim?*
Benden niçin bu kadar kaçıyorsun, ey gönül?

4 *Ey gönül! akıl ile birbirinize yabancı muamelesi yapıyorsunuz;*
sanki, göğsümün içinde konuksun.

5 *Ey gönül! hac yollarındaki kervan meş'alesi gibi,*
âşıkların içinde görünüyorsun.

6 *Ey gönül! Nedim'e madem ki sevgi kadehini sundun,*
lûtf et de kadehi alma, biraz kansın.

22

1 Sen gülersin gül gibi ben bülbül-i nâlânınam
Mest-i medhûş-i temâşâ-yi leb-i handânınam

2 «Bana kul olsun» deyü hâcet ne fermân etmeğe
Ben senin çoktan efendim bende-i fermânınam

3 Hâr isem de gülşen-i hüsnünde hârım ben hele
Hâk isem de bâri hâk-i râh-ı müşk-efşânınam

4 Olsam üftade gubâr-âsâ yine pest olmazam
Çünki ey serv-i bülend üftade-i dâmânınam

5 Lâleler sâgarların pür kılmak ister sâkiyâ
Ben dahi muhtâc-ı lûtf u tâlib-i ihsânınam

6 Sen demişsin kim «kimin hayrânıdır bilmem Nedîm»
Nâzenînim pek bilirsin kim senin hayrânınam

22

1 *Sen gül gibi gülüyorsun, ben senin inleyen bülbülünüm;*
gülen dudağının temaşasının başı dönen sarhoşuyum.

2 *«Bana kul olsun» diye ferman etmeğe ne gerek var?*
Efendim, ben çoktan senin fermanının kuluyum.

3 *Diken isem de ben senin güzelliğinin gül bahçesinde dikenim;*
toprak isem de bari misk saçan yolunun toprağıyım.

4 *Toz gibi düşkün olsam da yine alçalmam;*
çünkü, ey yüksek selvi! senin eteğinin düşkünüyüm (yani: senin eteğini öpen âşıkınım).

5 *Ey sâki! lâleler kadehlerini doldurmak ister;*
ben dahi lûtfunun muhtacı ve ihsanının isteklisiyim.

6 *Sen demişsin ki: «Nedim kimin hayranıdır bilmem?»*
Nazlım! pek iyi bilirsin ki, senin hayranınım.

23

1 Ben kimseye açılmaz idim dâmenin olsam
Kim görür idi sîneni pirâhenin olsam

2 Dâim arayan bulsa cüvânım seni bende
Bir gonce gül olsan da senin gülşenin olsam

3 Destîde kadehte doyamam görmeğe bârî
Ey gevher-i şeffâf senin mahzenin olsam

4 Döğülmeğe söğülmeğe koğulmağa billâh
Hep kaailim ammâ ki efendim senin olsam

5 Şem' olmaz isem bezmine bu sûz ile bârî
Dergâhına bir meş'ale-i rûşenin olsam

6 Çeşmânının öğrensem o kâfirce nigâhın
Bir lâhza Nedîm-i nigeh-i pür-fenin olsam

23

1 *Ben eteğin olsam kimseye açılmazdım,*
gömleğin olsam, göğsünü kim görürdü?

2 *Civanım! seni arayan daima bende bulsa;*
bir konca gül olsan da, senin gül bahçen olsam.

3 *Ey şeffaf cevher (= şarap)! testide, kadehte görmeye doyamam, bari senin mahzenin olsam.*

4 *Efendim, dövülmeye, sövülmeye, kovulmaya billâh*
hep razıyım ama, senin olsam,

5 *Bu yanışla, meclisine mum olmazsam, bari*
dergâhına bir parlak meş'alen olsam.

6 *Gözlerinin o kâfirce (ya da: kara) bakışını öğrensem,*
çok fenli (= çok hiyleci, çok bilmiş) bakışının bir lâhzacık nedimi (= sohbet arkadaşı) olsam.

24

1 Gel ey esîr-i zülf-i perîşânın olduğum
Bilmez misin rübûde-i çevgânın olduğum

2 Tâvûslar gibi çemenistâna çık yürü
Ey men fedâ-yı hâlet-i cevlânın olduğum

3 Gördükçe bendeni bu şeker handeler nedir
Bildin mi tûti-i şekeristânın olduğum

4 Agyâr korkusundan efendim bilir misin
Mecliste tâ be-subh nigeh-bânın olduğum

5 Pek istedi efendimi îdin üçüncü gün
Lûtf eyle gel Nedîm'ine kurbânın olduğum

24

1 Ey darmadağın saçının tutsağı olduğum güzel! gel,
senin çevgânına (yani: çevgâna benzeyen saçına) kapılmış
olduğumu bilmez misin?

2 Ey dolaşmasındaki hale feda olduğum!
çimenliğe çık da, tavuslar gibi yürü!

3 Kulunu gördükçe bu şeker gülüşler nedir?
Senin şekeristanının (yani: şeker kamışlığının) dudukuşu
(= papağanı) olduğumu bildin mi yoksa?

4 Efendim! rakip korkusundan mecliste sabaha kadar gözcün
olduğumu bilir misin?

5 Nedim bayramın üçüncü günü efendimi pek istedi,
kurbanın olduğum, lûtf eyle, ona gel.

25

1 Âkıbet gönlüm esîr ettin o gîsûlarla sen
Hey ne câdûsun ki âteş bağladın mûlarla sen

(...)

2 Ben mi sâkî olayım bezme dururken sevdiğim
Böyle sîmin sâklar billûr bâzûlarla sen

3 Serv-i dil-cûyumdan ayrı geşt-i gülşen istemem
Var yürü istersen ey eşk-i revan cûlarla sen

4 Nâzdan hâmûşsun yoksa zebânın duymadan
İstesen bin dâstan söylersin ebrûlarla sen

5 Şûhtur tâ şöyle reftârın ki fark etmez bakan
Şöyle gitsen serv-i âzâdım akan sularla sen

6 Bül-aceb ayyâr-ı efsun-gersin ey kilk-i Nedîm
Çok tabîat sarhoş eylersin bu dârûlarla sen

25

1 *O saçlarınla sen sonunda gönlümü tutsak ettin;*
hey! ne cadısın ki, o kıllarla ateşi bağladın.

(...)

2 *Sevdiğim! böyle gümüşten baldırlar, billûr kollarla sen durırken, meclise ben mi sâki olayım.*

3 *Ben, gönül çekici selvimden ayrı olarak gül bahçesinde dolaşmak istemem;*
ey akan gözyaşı! sen istersen ırmaklarla var yürü.

4 *Nazdan susmuşsun, yoksa istesen dilin duymadan*
sen o kaşlara bin destan söylersin.

5 *Ey «serv-i âzâdım» (= uzayıp giden selvim»)! salınarak yürüyüşün o kadar şuhtur ki, akan sularla şöyle gitsen, bakan ayırt edemez.*

6 *Ey Nedim'in kalemi! şaşılacak derecede hiylekâr bir sihirbazsın,*
bu ilâçlarla sen çok tabiat (= kişiyi) sarhoş edersin.

26

1 Çoktan cy sâkî gelip sînemde mihmân olmadın
Derdime destindeki sâgarla dermân olmadın

2 Mâhsın mehden güzelsin belki ammâ neyleyim
Âh bir şeb burc-i âgûşumda tâbân olmadın

(...)

3 Hayli demdir ki belin koçmağa kasd ettikçe ben
Nâz ile benden yine bana girîzân olmadın

4 Kande buldun böyle dil-keş nazmı hayranım Nedîm
Câm-ı mey nûş etmedin hem-bezm-i cânân olmadın

26

1 *Ey sâki! çoktandır gelip göğsümde misafir olmadın;*
elindeki kadehle derdime derman olmadın.

2 *Aysın, belki aydan da güzelsin ama, neyleyim,*
ah! bir gece kucağımın burcunda parlamadın.

(...)

3 *Ben epey zamandır beline sarılmayı kastetikçe,*
naz ile benden yine bana kaçmadın.

4 *Nedim! böyle gönül çekici şiiri nerde buldun? hayranım,*
(oysa) şarap içmedin, sevgilinle içki meclisinde bulunmadın.

27

1 Nâz olur dem-beste çeşm-i nîm hâbından senin
Şerm eder reng-i tebessüm lâ'l-i nâbından senin

2 Açılır elbet nesîm-i nev-bahâr essin hele
Bend-i dil muhkem değil bend-i nikaabından senin

3 Zâhidâ me'zûr tut cildinde sıklet var biraz
Gılzetin fehm olunur hacm-i kitâbından senin

4 Bezme bir dahi dönüp gelmek değildi niyyetin
Gittiğin vakt anladım ömrüm şitâbından senin

(...)

27

1 Senin yarı uykulu (= mahmur, süzgün) gözünün karşısında nazın soluğu kesilir (yani: naz konuşamaz olur), gülümsemenin rengi senin sâf lâ'linden (yani: lâ'l gibi kırmızı dudağından) utanır.

2 Gönül bağı senin örtünün bağından daha sağlam değildir; hele ilkbahar yeli essin, elbet açılır.

3 Ey zâhit! mazur gör, cildinde biraz ağırlık var, kitabının hacmından (= kalınlığından) senin kabalığın anlaşılıyor.

4 Niyetin, meclise bir daha dönüp gelmek değildi; ömrüm! gittiğin zaman, bunu senin acelenden anladım.

28

1 Ey turra bağ-ı hüsnde sünbül müsün nesin
Zülf-i nigâr yoksa karanfül müsün nesin

2 Ebrûlar üzre bir dahi sarkıp görünmedin
Ey kâkül âşnâ-yı tekâsül müsün nesin

3 Feryâd ey girişme aman ey nigâh aman
Zehr-i hıred belâ-yı tahammül müsün nesin

4 Ey hâl pâs-bânı mısın sen o gerdenin
Kâfûr içinde habbe-i fülfül müsün nesin

5 Lûtf et yetişsin ol kad-i bâlâya destimiz
Gel gel yetiş aman ki temâyül müsün nesin

6 Ey reng-i çehre ben hele farkında âcizim
Gül-penbe yâ ki sürh ya gülgül müsün nesin

(...)

7 Hoştur tekerrürün dile ey lehce-i Nedîm
Bilmem gulû-yi şîşede kulkul müsün nesin

28

1 *Ey saç lülesi! güzellik bahçesinde sümbül müsün nesin?*
Sevgilimin saçı mısın, yoksa karanfil misin nesin?

2 *Ey kâkül! kaşlar üzerine bir daha sarkıp görünmedin,*
üşenmeyi biliyor musun (= üşeniyor musun) nesin?

3 *Ey işveli bakış, feryat! ey bakış, aman!*
Aklın zehiri mi, tahammülün belâsı mısın nesin?

4 *Ey ben! sen o gerdanın gece bekçisi misin?*
Kâfur içinde karabiber tanesi misin nesin?

5 *Temayül müsün nesin, gel gel, aman yetiş,*
lûtf et, o yüksek boya elimiz yetişsin.

6 *Ey yüzün rengi! ben ayırt etmekte âcizim:*
pembe gül mü, yahut kırmızı, ya da gülgül müsün nesin?

7 *Ey Nedim'in lehçesi! tekrarlanışın dile hoş geliyor:*
Bilmem şişenin boğazındaki kulkul (= şarabın şişeden dökülürken çıkardığı ses) müsün nesin?

29

1 Sen de bir vakt ola nûş-i mey-i nâb eyleyesin
Gülesin açılasın ref'-i hicâb eyleyesin

2 Dest-i cevrinden olan çâki alıp sînemden
Bir zaman zîver-i dâmân-ı nikaab eyleyesin

3 Meded ey âh-ı seher-geh sana kim dedi varıp
Böyle ol âfeti ser-germ-i itâb eyleyesin

4 Deheninden ki gönül eyledi bir bûse recâ
Sana lâyık mı ki «yok» deyü cevâb eyleyesin

5 Ey sabâ lûtf edip esnâ-yı tekellümde ana
«Ey Nedîm ağlatıcı» deyü hitâb eyleyesin

29

1 Günün birinde sen de sâf şarap içmelisin;
gülmelisin, açılmalısın, utanmayı kaldırmalısın (= bırakmalısın).

2 Senin cefan yüzünden meydana gelen yırtığı göğsümden alıp günün birinde peçenin uçlarına (aslı: eteklerine) süs yapmalısın.

3 Ey seher vaktinin ahı, medet! gidip o âfeti öfkeyle azarla diye sana kim söyledi.

4 Gönül senin ağzından bir öpücük rica etti,
«yok!» diye cevap vermek sana lâyık mı? (= yakışır mı?)

Ey tanyeli! lûtf edip, konuşma sırasında ona:
«Ey Nedim ağlatıcı!» diye seslen.

30

1 Aşka düştüm cân ü dil müft-i cüvânân oldu hep
Sabr u tâkat masraf-ı çâk-i girîbân oldu hep

2 Açmış oldum sînesin bir kerre ârâm ü sükûn
Sîneden bilmem ne hâlettir girîzân oldu hep

3 Hâl kâfir zülf kâfir çeşm kâfir el-aman
Ser-be-ser ıklîm-i hüsnün kâfiristân oldu hep

4 Olmadı tenhâca bir işret çemende yâr ile
Üstüme göz dikti nerkisler nigeh-bân oldu hep

5 Gerdeninden sînesinden bûseler etmişti va'd
Cümlesinden neyleyim kâfir peşîmân oldu hep

6 Bir nezâketle açıp fes gûşesinden perçemin
Şöyle göstermiş ki kim gördüyse hayrân oldu hep

7 Şîve-i güftârı hemşîren mi öğretti sana
Her sözün şîrin-zebânım cânıma cân oldu hep

8 Sen demişsin kim «kimin derdiyle giryandır Nedîm»
Hep mürüvvetsiz senin derdinle giryân oldu hep

30

1 Aşka düştüm, can ve gönül gençlere bedavadan gitti hep;
sabır ve takat da yırtılmış yakaya (= yırtılmış yakanın dikilmesine) harcandı hep.

2 Göğsünü bir kere açmış oldum, sabır ve sükûn
göğüsten — bilmem ne haldir — hep kaçtı.

3 Ben kâfir (= siyah), saç kâfir (= siyah), göz kâfir imdat!
güzellik diyarın baştan başa hep kâfiristan oldu.

4 Çimenlikte sevgili ile tenhaca bir işret edemedik,
nerkisler üstüme göz dikti, hep gözcü oldular.

5 Gerdanından, göğsünden öpüşler vâdetmişti;
neyleyim, kâfir hepsinden pişman oldu hep.

6 Bir nezaketle açıp fes kenarından perçemini
şöyle gösterdi, kim gördüyse hep hayran oldu.

7 Konuşma tarzını sana kızkardeşin mi öğretti?
Tatlı dillim! her sözün canıma can oldu hep.

8 Sen demişsin ki: «Nedim kimin derdiyle ağlıyor?»
Mürüvvetsiz! hep senin derdinle ağlıyor hep.

31

1 Her turrasında bin şiken-i dil-rübâsı var
Her bir şikenc-i turrada bin mübtelâsı var

2 Bir pür-nemek girişmesi bir tatlı handesi
Bir şekkerin tekellümü bir hoş edâsı var

(...)

3 Bir çeşmi var ki bir nice yüz bin lisan bilir
Bin hem-zebânı hem-demi bin âşinâsı var

4 Kim vasfını ne ben diyeyim hod ne sen işit
Ammâ biraz vefâcığı nâkıs şurası var

5 Bilsen beğim ederdi seni eşk bî-karâr
Şimdi Nedîm'in öylece bir mâcerâsı var.

31

1 *Her kâkülünde bin gönül kapıcı kıvrım var,*
her bir kâkülünün kıvrımında bin tutkunu var.

2 *Bir tuzlu bakışı, bir tatlı gülüşü,*
bir şekerli konuşması, bir hoş edası var.

3 *Bir gözü var ki, bir nice yüz bin dil bilir;*
bin dildaşı, arkadaşı, bin tanıdığı var.

4 *Vasfını ne ben diyeyim, ne de sen işit;*
fakat şurası var ki, biraz vefacığı eksik.

5 *Beyim! şimdi Nedim'in öyle bir serüveni var ki,*
eğer bilsen gözyaşı seni kararsız ederdi (yani: seni durup dinlendirmezdi).

32

1 Murâdın anlarız ol gamzenin iz'ânımız vardır
Belî söz bilmeyiz ammâ biraz irfânımız vardır

2 O şûhun sunduğu peymâneyi reddetmeyiz elbet
Anınla böylece ahd etmişiz peymânımız vardır

3 Münâsibdir sana ey tıfl-ı nâzım huccetin al gel
Beşiktaş'a yakın bir hâne-i vîrânımız vardır

(...)

4 Güzel sevmekte zâhid müşkilin var ise bizden sor
Bizim ol fende çok tahkîkimiz itkaanımız vardır

5 Koçup her şeb miyânın cânına can katmada agyâr
Behey zâlim sen insâf et bizim de cânımız vardır

6 Sıkılma bezme gel bîgâne yok da'vetlimiz ancak
Nedîmâ bendeniz var bir dahi sultanımız vardır

32

1 *O yanbakışın muradını anlarız, anlayışımız vardır;*
evet, söz bilmeyiz ama, biraz irfanımız vardır.

2 *O şuhun sunduğu kadehi elbet reddetmeyiz,*
onunla öyle sözleşmişiz, sözleşmemiz vardır.

3 *Ey nazlı yavrum! Beşiktaş'a yakın viran bir evimiz vardır;*
sana münasiptir, gel hüccetini (= senedini, belgesini, tapusunu) al.

(...)

4 *Zâlıit! güzel sevmekte müşkülün varsa bizden sor,*
o fende bizim çok araştırmamız, tam bilgimiz vardır.

5 *Başkaları (= rakipler) her gece senin beline sarılıp canına can katıyor;*
behey zalim! insaf et, bizim de canımız vardır.

6 *Sıkılma, içki meclisine gel, yabancı yok, dâvetlimiz ancak*
Nedim kulun var, bir de sultanımız vardır.

33

1 Sâk u sürîn ü gabgab ü leb meşrebimcedir
Ser tâ be-pây hâsılı hep meşrebimcedir

2 Bir câm bir de lâ'l-i lebin sundu muğbeçe
Pîr-i mugaan olası aceb meşrebimcedir

3 Bedr-i tamâmıma nazarın değmesin felek
Mecliste ayş ü nûş bu şeb meşrebimcedir

4 Sâgar gibi bahâne-i nûş-i şarâb ile
Bûs-i dehân-ı yârı taleb meşrebimcedir

5 Bezm-i şarâbdan geçemem doğrusu Nedîm
İşret tabîatımca tarab meşrebimcedir

33

1 *Baldır, döş, çene topağı ve dudak tabiatımcadır;*
kısacası, baştan ayağa hep tabiatımcadır.

2 *Muğbeçe (= sâki, meyhane miçosu) bir kadeh, bir de dudağının lâ'lini (yani: lâ'l gibi kırmızı dudağını) sundu;*
pîr-i mugan (= meyhaneciler pîri, ihtiyar meyhaneci) olası, şaşılacak kadar tabiatımcadır.

3 *Felekî dolunayıma nazarın değmesin,*
mecliste bu gece yiyip içme tabiatımcadır.

4 *Kadeh gibi, şarap içme bahanesiyle*
sevgilimin ağzını öpmeği istemek tabiatımcadır.

5 *Nedim! şarap meclisinden vazgeçemem doğrusu,*
işret tabiatımca, şenlik tabiatımcadır.

34

1 Tahammül mülkünü yıktın Hülâgû Han mısın kâfir
Aman dünyâyı yaktın âteş-i sûzan mısın kâfir

2 Kız oğlan nâzı nâzın şeh-levend âvâzı âvâzın
Belâsın ben de bilmem kız mısın oğlan mısın kâfir

3 Ne ma'nî gösterir dûşundaki ol âteşîn atlas
Ki ya'nî şu'le-i can-sûz-ı hüsn ü an mısın kâfir

4 Nedir bu gizli gizli âhlar çâk-i girîbânlar
Aceb bir şûha sen de âşık-ı nâlân mısın kâfir

5 Sana kimisi «cânım» kimi «cânânım» deyü söyler
Nesin sen doğru söyle can mısın cânan mısın kâfir

6 Şarâb-ı âteşînin keyfi rûyun şu'lelendirmiş
Bu hâletle çerâğ-ı meclis-i mestan mısın kâfir

7 Neden sık sık bakarsın böyle mir'ât-ı mücellâya
Meğer sen dahi kendi hüsnüne hayran mısın kâfir

8 Nedîm-i zârı bir kâfir esîr etmiş işitmiştim
Sen ol cellâd-ı dîn ol düşmen-i îman mısın kâfir

34

1 *Tahammül ülkesini yıktın, Hülâgû Han mısın kâfir?*
Aman! dünyayı yaktın, yakıcı ateş misin kâfir?

2 *Nazın kızoğlan nazı, bağırışın şehlevent (= delikanlı) bağırışı;*
belâsın, ben de bilmem kız mısın, oğlan mısın kâfir?

3 *Omuzundaki o kırmızı atlas ne anlama gelir?*
Yani güzelliğin can yakan alevi misin kâfir?

4 *Bu gizli gizli ahlar, yaka yırtmalar nedir?*
Acaba sen de bir şuhun inleyen âşıkı mısın kâfir?

5 *Sana kimisi «canım», kimisi «cânânım» (= sevgilim) der,*
nesin sen doğru söyle? Can mısın, cânan mısın kâfir?

6 *Kızıl şarabın keyfi yüzünü alevlendirmiş,*
şu halle sarhoşlar meclisinin mumu musun kâfir?

7 *Parlak aynaya neden böyle sık sık bakıyorsun?*
Meğer sen de kendi güzelliğine hayran mısın kâfir?

8 *İnleyen Nedim'i bir kâfirin tutsak ettiğini işitmiştim;*
o din cellâdı, o iman düşmanı sen misin kâfir?

35

1 Cefâ-yı tâli'-i nâ-sâzkârı benden sor
Aman aman sitem-i rûzgârı benden sor

2 Düşüp ümîde neler çektiğimi ben bilirim
Belâ-yı keşmekeş-i intizârı benden sor

3 Bir iki gün ki ne gaddârlıkların gördüm
Felek dedikleri nâ-pây-dârı benden sor

4 Zamân-ı va'de tahassürde başkadır âlem
O telh şerbet-i şîrin-güvârı benden sor

5 Henûz neş'esini görmeden humâr çeker
Nedîm-i dil-şüde-i bî-karârı benden sor

35

1 *Uygunsuzluk eden talihin cefasını benden sor;*
aman aman! zamanın zulmünü benden sor.

2 *Umuda düşüp neler çektiğimi ben bilirim,*
bekleme çekişmesinin belâsını benden sor.

3 *Bir iki gün ne gaddarlıklarını gördüm,*
felek dedikleri gelip geçiciyi (yani: ölümlü dünyayı) benden sor.

4 *Vâdedilen zamana hasret çekiş başka bir âlemdir,*
o tatlı sindirimli acı şerbeti benden sor.

5 *İçkinin daha neşesini görmeden baş ağrısını çeken*
kararsız âşık (aslı: gönlü gitmiş) Nedim'i benden sor.

36

1 Dehânı hasreti huşk etmedik dehan mı kodu
Miyânı mihneti ham kılmadık miyan mı kodu

2 Metâ-ı vaslına cânım verirdim ammâ kım
Aman o gamze-i hun-kâr bende can mı kodu

3 Nice nişanlayabilsin gözüm o mekkârı
Nikaabını açıcak akldan nişan mı kodu

(...)

4 O gûne zâlime arz-ı merâma kim kaadir
Nigâh-ı hışm ile lâl etmedik zeban mı kodu

5 Nedîm hak bu ki bender-geh-i belâgatte
Kumâş-ı nazm-ı terin gezmedik dükân mı kodu

36

1 *Ağzının hasreti, kurutmadık ağız mı bıraktı?*
Belinin mihneti, bükmedik bel mi bıraktı?

2 *Visâlinin mataına (= malına) canımı verirdim ama,*
o kan dökücü yanbakış bende can mı bıraktı?

3 *Gözüm o hiyleciyi nasıl nişanlayabilsin?*
Peçesini açınca akıldan eser mi bıraktı?

4 *Öyle zalime kim meram anlatabilir?*
Öfkeli bakışı ile dilsizleştirmediği dil mi bıraktı?

5 *Nedim! doğrusu bu ki: belâgat şehrinde*
taze şiirinin kumaşı gezmedik dükkân mı bıraktı?

MÜSTEZAT

1 Ey şûh-i kerem-pîşe dil-i zâr senindir
Yok minnetin aslaa
Ey kân-ı güher anda ne kim var senindir
Pinhân ü hüveydâ

2 Sen kim gelesin meclise bir yer mi bulunmaz
Baş üzre yerin var
Gül goncesisin gûşe-i destâr senindir
Gel ey gül-i ra'nâ

3 Neylersen edip bir iki gün bâr-ı cefâya
Sabr eyle de sonra
Peymâne senin hâne senin yâr senindir
Ey dil tek ü tenhâ

4 Bir bûse-i can-bahşına ver nakd-i hayâtı
Ger kaail olursa
Senden yanadır söz yine bâzâr senindir
Ey âşık-ı şeydâ

5 Çeşmânı siyeh-mest-i sitem kâkülü pür-ham
Ebrûları pür-çîn
Benzer ki bu dil-dâr-ı cefâ-kâr senindir
Bîçâre Nedîmâ

1 *Ey lûtf etmeyi huy edinmiş olan şuh! inleyen gönül senindir,*
onun için lüç kimseye asla minnetin yok;
ey cevher madeni! orada (yani: gönülde) gizli ve açık ne varsa senindir.

2 *Sen ki meclise gelesin de bir yer mi bulunmaz?*
Baş üstünde yerin var;
gül koncasısın, sarık kenarı senindir,
ey «gül-i ra'nâ!» (= dışı sarı, içi kırmızı gül) gel.

3 *Ey gönül! neylersen edip bir iki gün cefa yüküne*
sabret de, sonra
kadeh, ev, sevgili tek ve yalnız olarak senindir.

4 *Eğer razı olursa,*
can bağışlayan öpüşüne hayatını (aslı: hayat paranı) ver,
ey çılgın âşık!
söz senindir, pazar senindir.

5 *Gözleri zulümle adamakıllı sarhoş, kâkülü büklüm büklüm, kaşları çatık;*
ey biçare Nedim!
bu cefa edici sevgili herhalde senindir.

1

1 Andırır Kasr-ı Cinân'ı bu dil-i nâ'şâda
Nice akmaya gönül su gibi Sa'd-âbâd'a
Düşürür Kevser'i ol havz-ı dil-ârâ yâda
Nice akmaya gönül su gibi Sa'd-âbâd'a

2 Sürmeli gözlü güzel yüzlü gazâlân anda
Zer kemerli beli hancerli cüvânân anda
Bâ-husûs aradığım serv-i hırâmân anda
Nice akmaya gönül su gibi Sa'd-âbâd'a

3 Görüp ol tarh-ı dil-ârâyı Nedîm-i şeydâ
Vasfını eyler iken levh-i sipihre imlâ
Dedi bu mısraı bir şâir-i pâkîze-edâ
«Nice akmaya gönül su gibi Sa'dâbâd'a»

1

1 *Bu neşesiz gönüle Kasr-ı Cinan'ı andırır,*
gönül Sa'dâbâd'a su gibi nasıl akmasın?
O gönül süsleyen havuz, Kevser'i (= Cennetteki bir ırmak) hatıra düşürür,
gönül Sa'dâbâd'a su gibi nasıl akmasın?

2 *Sürmeli gözlü, güzel yüzlü ahular orada;*
altın kemerli, beli hançerli gençler orada;
özellikle aradığım salınarak yürüyen selvi (yani: selvi boylu güzel) orada;
gönül Sa'dâbâd'a su gibi nasıl akmasın?

3 *Çılgın Nedim o gönül süsleyen yapıları görüp*
nasıl olduğunu gök levhasına yazarken,
temiz edalı bir şair bu dizeyi dedi:
«Gönül Sa'dâbâd'a su gibi nasıl akmasın?»

2

1 Bir safâ bahşedelim gel şu dil-i nâşâda
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'd-âbâd'a
İşte üç çifte kayık iskelede âmâde
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'd-âbâd'a

2 Gülelim oynayalım kâm alalım dünyâdan
Mâ-i Tesnîm içelim çeşme-i nev-peydâdan
Görelim âb-ı hayât aktığın ejderhâdan
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'd-âbâd'a

3 Geh varıp havz kenrında hırâmân olalım
Geh gelip Kasr-ı Cinan seyrine hayrân olalım
Gâh şarkı okuyup gâh gazel-hân olalım
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'd-âbâd'a

4 İzn alıp cum'a namâzına deyü mâderden
Bir gün uğrıyalım çerh-i sitem-perverden
Dolaşıp iskeleye doğru nihan yollardan
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'd-âbâd'a

2

1 *Gel, şu neşesiz gönüle bir safâ verelim;*
yürüyen selvim (= selvi boylum)! yürü, Sa'd-âbâd'a gidelim.
İşte üç çifte kayık iskelede hazır;
yürüyen selvim! yürü, Sa'd-âbâd'a gidelim.

2 *Gülelim, oynayalım, dünyadan arzumuzu alalım,*
yeni yapılmış çeşmeden Tesnim suyu (= cennetteki bir su) içelim,
ejderhadan hayat suyu aktığını görelim;
yürüyen selvim! yürü, Sa'd-âbâd'a gidelim.

3 *Kâh gidip havuz kenarında dolaşalım,*
kâh gelip Kasr-ı Cinan'ı seyr ile hayran olalım,
kâh şarkı okuyalım, kâh gazel okuyalım;
yürüyen selvim! yürü, Sa'd-âbâd'a gidelim.

4 *Annenden cuma namazına diye izin alıp,*
zalim felekten bir gün çalalım,
iskeleye doğru gizli yollardan dolaşıp,
yürüyen selvim! yürü, Sa'd-âbâd'a gidelim.

5 Bir sen ü bir ben ü bir mutrib-i pâkîze-edâ
İznin olursa eğer bir de Nedîm-i şeydâ
Gayri yârânı bugünlük edip ey şûh fedâ
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'd-âbâd'a

5 Bir sen, bir ben, bir de iyi çalan çalgıcı,
eğer iznin olursa bir de çılgın Nedim;
ey şuh! öbür dostları bugünlük feda edip;
yürüyen selvim! yürü, Sa'd-âbâd'a gidelim.

3

1 Aceb reşk eyledi tab'ım nevâ-yı andelîbâna
Olur mu bülbül olsak biz dahi bir verd-i handâna
Açıldı lâleler güller güzeller çıktı seyrâna
Açılsak biz de birkaç gonce-leblerle gülistâna

2 Sana dil-dâdeyim ey şûh istersen dil-âzâr ol
Eğer yoğise de uşşâka rahmin sevdiğim var ol
Ne çâre kaail olduk hep cefâ-cû-yi sitem-gâr ol
Ne olur sen heman lûtf eyle bizden olma bîgâne

(...)

3 Aman pek yaralandım ol nigâh-ı şûh-i evbâşa
Kapıldım doğrusu ol yâl ü bâle ol güzel kaşa
Geçersen semtimizden yolun uğrarsa Beşiktaş'a
Efendim gel mürüvvet kıl senindir bende vü hane

4 Seni gördüm ki ol şûhun tutup tenhâca dâmânın
Meğer kim arz ederdin aşk-ı muşkil râz-ı pinhânın
Şetâretlerle gâhî güldürürdün lâ'l-i handânın
Ne sihr eylerdin ol şûha ne söylerdin Nedîmâne

3

1 *Tabiatım, bülbüllerin nağmesini şaşılacak kadar kıskandı;*
biz de gülen bir güle bülbül olsak olur mu?
Lâleler, güller açıldı, güzeller gezmeğe çıktı;
Biz de birkaç gonca dudaklı ile gül bahçesine açılsak.

2 *Ey şuh! sana gönül vermişim (= âşığım), istersen gönül incitici ol;*
sevdiğim! eğer âşıklara merhametin yoksa da, var ol;
ne çare, razı olduk, hep zulm edici ve cefa edici ol;
ne olur, sen hemen lûtf et de bize bigâne olma.

3 *Aman, o çapkın şuhun bakışıyla pek yaralandım;*
doğrusu, o boy bosa, o güzel kaşa kapıldım;
semtimizden geçersen, yolun Beşiktaş'a uğrarsa,
efendim, insaniyet göster, gel, kul ve ev senindir (yani: Nedim adlı kulun ve onun evi senindir).

4 *Seni gördüm: o şuhun tenhaca eteğini tutup,*
müşkül aşkını ve gizli sırrını bildiriyordun;
onun gülen lâ'lini (yani: lâ'l gibi kırmızı dudağını) neşelerle arasıra güldürüyordun;
o şuha ne sihir yapıyordun, Nedim'ce neler söylüyordun?

4

1 Kimlerin çeşmine ol sîne aceb nûr oldu
Nereye gitti o hercâyi o meh-pâre aceb
Kimlerin yâresine merhem-i kâfûr oldu
Kandedir kande o zâlim o sitem-kâre aceb

2 Meclis-i Cem kurulaldan olagelmiş elbet
Câmdan sonra birer bûse verilmek âdet
Bâri sen ey nigeh-i hasret edip bir cür'et
Şunu bir söylesen olmaz mı kadeh-kâre aceb

3 Târ olur görmez isem çeşmime sensiz âlem
Gece tâ subha dek ağlattı beni derd ü elem
Fikr ü gam cânıma kâr eyledi bilmem bilmem
Âh hercâyi koculdun mu ki agyâre aceb

4 Nağme-i çenge bedel dinler iken nâle vü âh
Hecr-i sâkî yetişirken bize derd-i can-kâh
Bir taraftan dahi ey seng-dil ey baht-ı siyâh
Sen mi urdun bu gece şîşemi dîvâre aceb

4

1 *O göğüs acaba kimlerin gözüne ışık oldu? (yani: kimlerin gözünü parlattı?)*
O hercayi, o ay parçası acaba nereye gitti?
Kimlerin yarasına kâfur merhemi oldu?
O zalim, o zulm edici acaba nerdedir nerde?

2 *Cem meclisi kurulalıdan beri kadehten sonra birer öpücük verilmek âdet olmuş;*
ey hasretli bakış! bari sen bir cür'et edip
sâkiye şunu bir söylesen olmaz mı acaba?

3 *Seni görmezsem dünya gözüme karanlık gelir;*
dert ve elem beni gece sabaha kadar ağlattı,
düşünce ve gam canıma işledi: bilmem, bilmem,
ah hercayi! acaba kendini başkalarına (= rakiplere) sardırdın mı?

4 *Çeng nağmesine bedel inilti ve ah dinlerken,*
sâkinin ayrılığı bize can üzücü bir dert olarak yetişirken
ey taş gönüllü! ey kara baht! bir taraftan da
sırça kabımı bu gece duvara acaba sen mi vurdun?

5 Varıp ol derd-şinâs-ı dil ü cânı görsem
Hâk-i pâyine Nedîmâ yine yüzler sürsem
Gizlice arasam ağzın lebin emsem sorsam
Hîç bir çâre bilir mi dil-i bîmâre aceb

5 O gönül ve can derdinden anlayanı gidip görsem;
ey Nedim! onun ayağının toprağına yine yüzler sürsem;
gizlice ağzını arasam, dudağını emsem, sorsam (= emsem):
hasta gönüle hiçbir çare bilir mi acaba?

5

1 Vasf-ı hüsn ü behceti bir vech ile gelmez dile
Gel Şeref-âbâd'ı gör şevketli hünkârım hele
Anlaşılmaz hak bu kim ârâyişi takrîr ile
Gel Şeref-âbâd'ı gör şevketli hünkârım hele

2 Her nefes âb u havâsı câna canlar katmada
İntisâbınla cihâna nâz ü nahvet satmada
«Kangı gün teşrîf eder şâhım» deyü cân atmada
Gel Şeref-âbâd'ı gör şevketli hünkârım hele

3 Anı ziynetlerle bünyâd etti sadr-ı a'zamın
Tâ ki açılsın temâşâsıyla tab'-ı ekremin
Lûtf u ihsan kıl dirîğ etme efendim makdemin
Gel Şeref-âbâd'ı gör şevketli hünkârım hele

4 Ben kulun sordum Nedîmâ'dan anın evsâfını
Vasf ü meth etti be-gaayet tarhını eşrafını
Rûha teşbîh etti hattâ ol havâ-yı sâfını
Gel Şeref-âbâd'ı gör şevketli hünkârım hele

5

1 *Şevketli padişahım! hele gel Şeref-âbâd'ı gör:*
onun güzelliğinin vasfı hiçbir suretle anlatılamaz;
doğrusu anlatmakla süsü anlaşılmaz;
şevketli padişahım! hele gel Şeref-âbâd'ı gör.

2 *Suyu ve havası her nefeste cana canlar katıyor,*
sana mensup olduğu için cihana naz ve gurur satıyor,
«şahım hangi gün teşrif eder?» diye can atıyor;
şevketli padişahım! hele gel Şeref-âbâd'ı gör.

3 *Çok lûtf eden tabiatın seyrederek açılsın diye,*
sadrâzamın onu süslerle kurdu;
efendim, lûtuf et ve ihsan kıl, gelişini esirgeme;
şevketli padişahım! hele gel Şeref-âbâd'ı gör.

4 *Ben kulun, Nedim'den onun niteliklerini sordum;*
düzenlenişini, ululuğunu pek anlattı, pek övdü,
hattâ o sâf havasını ruha benzetti;
şevketli padişahım! hele gel Şeref-âbâd'ı gör.

6

1 Gel hele bir kerrecik seyr et göze olmaz yasağ
Oldu Sa'd-âbâd şimdi sevdiğim dağ üstü bâğ
Çâr-bâğ-ı Isfahân'ı eylemiştir dâğ dâğ
Oldu Sa'd-âbâd şimdi sevdiğim dağ üstü bâğ

2 Nev-bahâr erişti oldu ol zemin cennet-misâl
Gars olundu kaametin gibi hezâran nev-nihâl
Bâğlarla buldu ruhsârın gibi hüsn ü cemâl
Oldu Sa'd-âbâd şimdi sevdiğim dağ üstü bâğ

3 Andadır seyr-i nihâlistân ü tarf-ı cûybâr
Andadır gül-geşt-i sahrâ andadır seyr-i kenâr
İster isen kûhu seyr et ister isen bâğa var
Oldu Sa'd-âbâd şimdi sevdiğim dağ üstü bâğ

4 Anda idi dünkü gün hemşire-i sa'd-ahterin
Sen de gel gâhîce hâlî kalmasın cânâ yerin
Suç benim olsun beni döğsün duyarsa mâderin
Oldu Sa'd-âbâd şimdi sevdiğim dağ üstü bâğ

6

1 *Gel hele bir kerecik seyret, göze yasak olmaz;*
sevdiğim! Sa'd-âbâd şimdi dağ üstü bahçe oldu;
İsfahan'ın Çârbağ'ını dağlamıştır (yani: İsfahan'ın Çâr-bağ adlı bahçesinin bağrı kıskançlıktan yanmıştır);
sevdiğim! Sa'd-âbâd şimdi dağ üstü bahçe oldu.

2 *İlkbahar geldi, orası cennet gibi oldu,*
boyun gibi binlerce yeni fidan dikildi,
orası bahçelerle yüzün gibi güzelleşti;
sevdiğim! Sa'd-âbâd şimdi dağ üstü bahçe oldu.

3 *Fidanlık seyri, ırmak yanı oradadır,*
güllerle bezenmiş kır, kıyıda dolaşma oradadır;
istersen dağı seyret, istersen bahçeye git;
sevdiğim! Sa'd-âbâd şimdi dağ üstü bahçe oldu.

4 *Dünkü gün bahtlı kızkardeşin oradaydı;*
ey sevgili! arasıra sen de gel, yerin boş kalmasın;
annen duyarsa suç benim olsun, beni dövsün;
sevdiğim! Sa'd-âbâd şimdi dağ üstü bahçe oldu.

5 Bir Nihâlistan kitâbıdır o sahrâlar meğer
Kim ana havz-ı dil-ârâ sîmden cedvel çeker
Dağa çık da bâğlardan eyle bu sırra nazar
Oldu Sa'd-âbâd şimdi sevdiğim dağ üstü bâğ

6 Şark u garb-ı âlemi seyrân ede peyk-i nesîm
Der ki bî-şübhe: «Cihan içre bunun misli adîm»
Vasfına bu mısra-ı garrâ münâsibdir Nedîm
Oldu Sa'd-âbâd şimdi sevdiğim dağ üstü bâğ

5 *O kırlar bir Nihalistan kitabıdır;*
gönül süsleyici havuz orava gümüşten kanal çeker;
dağa çık da, bahçelerden bu sırra bak:
sevdiğim! Sa'd-âbâd şimdi dağ üstü bahçe oldu.

6 *Haberci rüzgâr, dünyanın doğusunu batısını dolaşsın,*
şüphesiz diyecektir ki: «Cihanda bunun benzeri yoktur!»
Nedim! bu parlak dize onun niteliğine uygundur:
«Sevdiğim! Sa'd-âbâd şimdi dağ üstü bahçe oldu.»

7

1 Yine bezm-i çemene lâle fürûzan geldi
Müjdeler gülşene kim vakt-i Çirâgan geldi
Bülbül âşüftelenip bezme gazel-han geldi
Müjdeler gülşene kim vakt-i Çirâgan geldi

2 Çıkıp ikbâl ile gülzâra şehenşâh-ı cihan
İltifâtıyla eder gülleri şâd ü handan
Lâlezâra gelir elbet yine sultân-ı zaman
Müjdeler gülşene kim vakt-i Çirâgan geldi

3 Seyr olup raksı yine dilber-i mümtâzların
Yine âfâka çıkar nâleleri sâzların
Câna âteş bırakır şû'lesi âvâzların
Müjdeler gülşene kim vakt-i Çirâgan geldi

4 Ney ü santûr ü rubâb ü def ü tanbûr ile çeng
Nağme-i bülbül ü kumrîye olup hem-âheng
Pür eder âlemi şevk u tarab u rengâ-reng
Müjdeler gülşene kim vakt-i Çirâgan geldi

7

1 *Lâle, çimen meclisine yine parlayarak geldi;*
gül bahçesine müjdeler olsun, Çirâgan vakti geldi;
bülbül çılgın âşık olup meclise gazel okuyucu olarak geldi;
gül bahçesine müjdeler olsun, Çirâgan vakti geldi.

2 *Cihan padişahı ikbal ile gül bahçesine çıkıp*
iltifatıyla gülleri neşelendirir ve güldürür;
zamanın sultanı elbet yine lâle bahçesine gelir;
gül bahçesine müjdeler olsun, Çirâgan vakti geldi.

3 *Seçkin güzellerin dansı yine seyredilir,*
sazların iniltileri yine ufuklara yükselir,
feryatların alevi cana ateş bırakır;
gül bahçesine müjdeler olsun, Çirâgan vakti geldi.

4 *Ney, santur, rubap, def, tambur ve çeng,*
bülbül ve kumru nağmesine âhenk uydurup (yani: bülbül ve kumru nağmesiyle birlikte)
dünyayı türlü türlü neşe ve şenlik doldurur;
gül bahçesine müjdeler olsun, Çirâgan vakti geldi.

5 Can-fezâ turre-i hûban gibi zülf-i sünbül
Dil-güşâ nazm-ı Nedîmâ gibi ruhsâre-i gül
Dün gülistanda işittim ki der idi bülbül
Müjdeler gülşene kim vakt-i Çirâgan geldi

5 Sümbülün saçı güzellerin kâkülü gibi cana can katmada;
gülün yüzü Nedim'in nazmı gibi gönül açmada;
dün gül bahçesinde işittim, bülbül diyordu ki:
«Gül bahçesine müjdeler olsun, Çirâgan vakti geldi.»

8

1 Sînemi deldi bugün bir âfet-i çar-pâreli
Gül yanaklı gülgülî kerrâkeli mor hâreli
Çifte benli sîm gerdenli güneş ruhsâreli
Gül yanaklı gülgülî kerrâkeli mor hâreli

2 Bir cüvan-kaşî sarık sarmış efendim başına
Sürme çekmiş ıtr-ı şâhîler sürünmüş kaşına
Şimdi girmiş dahi tahmînimde onbeş yaşına
Gül yanaklı gülgülî kerrâkeli mor hâreli

3 Şeh-nişinler ziyneti âğûşlar pîrâyesi
Dahi bir yıldır yanından ayrılalı dâyesi
Sevdiğim gönlüm sürûru ömrümün sermâyesi
Gül yanaklı gülgülî kerrâkeli mor hâreli

4 Şîvesi nâzı edâsı handesi pek bî-bedel
Gerdeni püskürme benli gözleri gaayet güzel
Sırma kâkül sîm gerden zülf tel tel ince bel
Gül yanaklı gülgülî kerrâkeli mor hâreli

8

1 Bugün bir çarparalı (yani: parmakları zilli) âfet göğsümü deldi;
gül yanaklı, gülgülü cübbeli, mor hareli;
çifte benli, gümüş gerdanlı, güneş yüzlü;
gül yanaklı, gülgülü cübbeli, mor hareli.

2 Efendim başına «civan-kaşı» bir sarık sarmış,
sürme çekmiş, kaşına ıtr-ı şâhiler sürünmüş,
tahminimce daha şimdi onbeş yaşına basmış;
gül yanaklı, gülgülü cübbeli, mor hareli.

3 Balkonların ve kucakların süsü;
dadısı yanından ayrılalı daha bir yıl olmuştur;
sevdiğim, gönlümün neş'esi, ömrümün sermayesi;
gül yanaklı, gülgülü cübbeli, mor hareli.

4 Şivesi, nazı, edası, gülüşü pek emsalsiz;
gerdanı püskürme benli, gözleri gayet güzel;
kâkülü sırma, gerdanı gümüş, saçı tel tel, beli ince;
gül yanaklı, gülgülü cübbeli, mor hareli.

5 Ol perî-rûyum cefâ-yı çeşm-i cellâdın demem
Derd-i aşkıyla Nedîm'in âh ü efgaanın demem
Tarz u tavrın söylesem mâni' değil adın demem
Gül yanaklı gülgülî kerrâkeli mor hâreli

5 O peri yüzlünün cellât gözünün cefasını söylemem;
aşkının derdiyle Nedim'in feryadını söylemem;
tarz ve tavrını söylesem mani değil, fakat adını söylemem:
gül yanaklı, gülgülü cübbeli, mor hareli.

9

1 Bi-hamdillâh Revân açıldı zevk u şevka mu'tâd ol
Meserret vaktidir rûh-i revânım gül açıl şâd ol
Dil-i düşmen harâb oldu safâlarla sen âbâd ol
Meserret vaktidir rûh-i revânım gül açıl şâd ol

2 Açıldı bunca muhkem kal'alar ey şûh-i meh-pâre
Kemer-bendin senin feth etmeğe olmaz mı bir çâre
Güşâd eyle aman ol düğme-i zerrîni bir pâre
Meserret vaktidir rûh-i revânım gül açıl şâd ol

3 Bu demler mevsim-i zevk u neşât u şâdmânîdir
Bu asrın her günü gûya ki eyyâm-ı cüvânîdir
Çıkıp gülzâra handân olmanın şimdi zamânıdır
Meserret vaktidir rûh-i revânım gül açıl şâd ol

4 Sürûr ile cihan rûyun gibi ferhunde vü hurrem
Neşât ü şevk u şâdî ile leb-rîz oldu hep âlem
Nedîm-i zâr ile bir lâhzacık olmaz mısın hem-dem
Meserret vaktidir rûh-i revânım gül açıl şâd ol

9

1 *Hamdolsun Revan açıldı (= fethedildi, alındı), zevk ve neşeye alış;*
yürüyen ruhum (ya da: ruhumun ruhu)! sevinç vaktidir, gül, açıl, neşelen;
düşmanın gönlü harap oldu, sen safâlarla bayındır ol;
yürüyen ruhum! sevinç vaktidir, gül, açıl, neşelen.

2 *Ey ay parçası şuh! bunca sağlam kaleler açıldı (= fethedildi),*
senin kemerinin bağını açmaya bir çare olmaz mı?
Aman o altın düğmeyi bir parça aç (= çöz),
yürüyen ruhum! sevinç vaktidir, gül, açıl, neşelen.

3 *Bu demler zevk, şenlik, neşelilik mevsimidir;*
bu zamanın her günü sanki gençlik günleridir;
şimdi gül bahçesine çıkıp gülmenin zamanıdır;
yürüyen ruhum! sevinç vaktidir, gül, açıl, neşelen.

4 *Cihan, sevinçle, yüzün gibi mutlu ve sevinçli;*
âlem, şenlik, neşe ve sevinçle dolup taştı;
inleyen Nedim'le bir lâhzacık dost olmaz mısın?
Yürüyen ruhum! sevinç vaktidir, gül, açıl, neşelen.

10

1 Yetmez mi sana bister ü bâlîn kucağım
Serd oldu havâ çıkma koyundan kuzucağım
Âteşlik eder sana bu sînemdeki dâğım
Serd oldu havâ çıkma koyundan kuzucağım

2 Sen böyle soğuk yerde niçin yatar uyursun
Billâhi döğer dur hele dâyen seni görsün
Dahi küçüceksin yalınız yatma üşürsün
Serd oldu havâ çıkma koyundan kuzucağım

3 Yaklaştı şitâ ebr-i siyeh tuttu cihânı
Kalmadı sabânın gezecek tâb ü tüvânı
Kurbânın olam geçti Boğaz seyri zamânı
Serd oldu havâ çıkma koyundan kuzucağım

4 Bir câm çek ey gonce-dehen def'-i humâr et
Çeşmimde hayâlin gibi gel geş ü güzâr et
Nakşın gibi âyîne-i sînemde karâr et
Serd oldu havâ çıkma koyundan kuzucağım

10

1 Sana döşek ve yastık olarak kucağın yetmez mi?
Kuzucağım! hava soğudu, koyundan çıkma.
Sana göğsümdeki yaram ateşlik eder:
kuzucağım! hava soğudu, koyundan çıkma.

2 Sen böyle soğuk yerde niçin yatar uyursun?
Billâhi döver, dur hele dadın seni görsün!
Daha küçücüksün, yalnız yatma, üşürsün;
kuzucağım! hava soğudu, koyundan çıkma.

3 Kış yaklaştı, kara bulut dünyayı tuttu;
tanyelinin gezecek gücü kuvveti kalmadı;
kurbanın olayım, Boğaz gezmesi zamanı geçti;
kuzucağım! hava soğudu, koyundan çıkma.

4 Ey gonca ağızlı! bir kadeh çek, içki sersemliğini gider;
gel, gözümde hayalin gibi gez dolaş,
göğsümün aynasında hayalin gibi dur;
kuzucağım! hava soğudu, koyundan çıkma.

5 Der sana Nedîmâ bunu tekrâr be-tekrâr
Bîgâne ile etme sakın azm-i çemenzâr
Gürgân gibi agyâr kaparlar seni zinhâr
Serd oldu havâ çıkma koyundan kuzucağım

5 Nedim sana bunu tekrar tekrar söyler:
«Sakın yabancı ile çayırlığa gitme,
başkaları (= rakipler) seni kurtlar gibi kaparlar ha!
Kuzucağım! hava soğudu, koyundan çıkma.»

11

1 Yine tenhâ elime girdi hele cânânım
Bûs edince lebini ağzıma geldi cânım
Gece yıldız sayar iken bu dil-i nâlânım
Doğdu nâgâh güneş gibi meh-i tâbânım

2 Dün dil-i zâr ile sohbet ederek gitmişsin
Va'de-i lûtfu kasemler ile berkitmişsin
Deheninden bize bir bûse mi va'd etmişsin
Bizde bir böyle ağız müjdesi var sultânım

3 Sen de kendin gibi bir şûha nigeh-bân oldun
Gül iken böyle niçin bülbül-i handân oldun
Sen nice tâ bu kadar aşk ile hayran oldun
Hele ben sana efendim kati pek hayrânım

4 Çık levendâne dolaş gûşelerin gülzârın
Meded ey serv-i revan bozma meded reftârın
Pây-mâl olmadır ümmîdi Nedîm-i zârın
Ayağın sakınarak basma aman sultânım

11

1 *Sevgilim, yine yalnızca elime girdi hele,*
ağzını öpünce canım ağzıma geldi;
bu inleyen gönlüm gece yıldız sayarken
parlak ayım ansızın güneş gibi doğdu.

2 *Dün inleyen gönülle sohbet ederek gitmişsin,*
lûtuf vâ'dini (yani: lûtf edeceğine dair olan va'di) yeminlerle sağlamlaştırmışsın,
ağzından bize bir öpücük mü vâdetmişsin?
Sultanım! bizde böyle bir ağız müjdesi var.

3 *Sen de kendin gibi bir şuhu gözlüyorsun,*
gül iken niçin böyle gülen bülbül oldun?
Sen aşk ile nasıl bu kadar hayran oldun?
Efendim, hele ben sana pek çok hayranım.

4 *Çık, gül bahçesinin köşelerini leventçe dolaş;*
ey yürüyen selvi! imdat! yürüyüşünü bozma;
inleyen Nedim'in umudu çiğnenmektir;
aman sultanım! ayağını sakınarak basma.

12

1 Yeniden eski mahabbetleri tecdîd edelim
Gel benim kaşı hilâlim bize bir îd edelim
Seni bir câm-ı musaffâ ile hurşîd edelim
Gel benim kaşı hilâlim bize bir îd edelim

2 İşte hûn oldu dilim gamze-i ayyâşın için
İşte hancerlere düştüm senin ol kaşın için
Pek recâ ederim unutma güzel başın için
Gel benim kaşı hilâlim bize bir îd edelim

3 Yeter ağlattı firâkın bu dil-i bîmârı
Yeter ettirdi hayâlin bana âh u zârı
Kâm-kâr et bizi bir gün de efendim bârî
Gel benim kaşı hilâlim bize bir îd edelim

(...)

4 Bezmimiz rûyun ile bezm-i gülistân olsun
Handelerle leb-i lâ'lin şeker-efşân olsun
İ'tizâr etme Nedîmâ sana kurbân olsun
Gel benim kaşı hilâlim bize bir îd edelim

12

1 Eski sevgileri yeniden yenileyelim;
benim hilâl kaşlım! bize gel de bir bayram edelim;
sâflaştırılmış bir kadehle seni güneş yapalım (yani: bir kadeh sâf şarapla seni güneş gibi parlatalım);
benim hilâl kaşlım! bize gel de bir bayram edelim;

2 İşte sarhoş (= süzgün) yanbakışın için gönlüm kan oldu;
işte senin o kaşın için hançerlere düştüm;
pek rica ederim, güzel başın için unutma:
Benim hilâl kaşlım! bize gel de bir bayram edelim.

3 Ayrılığının bu hasta gönlü ağlattığı yeter,
hayalinin bana feryat ettirdiği yeter,
efendim bari bir gün de bizi muradımıza erdir;
benim hilâl kaşlım! bize gel de bir bayram edelim.

4 Meclisimiz senin yüzün ile gülistan meclisi olsun;
lâl dudağın gülüşlerle şeker saçsın;
özür dileme, Nedim sana kurban olsun;
benim hilâl kaşlım! bize gel de bir bayram edelim.

13

1 Sevdiğim cânım yolunda hâke yek-sân olduğum
İddir çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum
Ey benim aşkında bülbül gibi nâlân olduğum
İddir çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum

2 Cümle yâran sana uşşâk olduğun bilmez misin
Cümlenin tâkatları tâk olduğun bilmez misin
Şimdi âlem sana müştâk olduğun bilmez misin
İddir çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum

3 Gâhi Feyz-âbâd'a doğru azm edip eyle safâ
Âsaf-âbâd'a gelip gâhî salın ey meh-likaa
Gel hele gör sahn-ı Sa'd-âbâd'a hiç olmaz behâ
İddir çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum

4 Kaplatıp gül-penbe şâlı ferve-i sammûruna
Ol siyeh zülfü döküp ol sîne-i billûruna
Itr-ı şâhîler sürüp ol gerden-i kâfûruna
İddir çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum

13

1 *Sevdiğim! canım! yolunda toprakla bir olduğum!*
bayramdır, nazla gezmeğe çık, kurban olduğum!
Ey aşkıyla benim bülbül gibi inlediğim!
bayramdır, nazla gezmeğe çık, kurban olduğum!

2 *Bütün dostların sana âşık olduklarını bilmez misin?*
Herkesin takatlerinin tâk olduğunu (yani: dayanmaya kuvvetleri kalmadığını) bilmez misin?
Şimdi âlemin seni özlediğini bilmez misin?
bayramdır, nazla gezmeğe çık, kurban olduğum!

3 *Ey ay yüzlü! kâh Feyz-âbâd'a doğru gidip safâ eyle,*
kâh Âsaf-âbâd'a gelip salın;
gel hele gör, Sa'd-âbâd meydanına hiç paha olmaz;
bayramdır, nazla gezmeğe çık, kurban olduğum!

4 *Samur kürküne gül pembesi şal kaplatıp,*
o billûr göğsüne o kara saçı döküp,
o kâfur gerdanına ıtr-ı şahîler sürüp,
bayramdır, nazla gezmeğe çık, kurban olduğum!

5 Sen açıl gül gibi zâr ile hezâr olsun Nedîm
Bend bend olsun ham-i zülfün şikâr olsun Nedîm
Sen salın cânâ yolunda hâk-sâr olsun Nedîm
İddir çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum

5 Sen gül gibi açıl, Nedim inleyerek bülbül olsun;
saçının büklümü bağ olsun da Nedim av olsun (yani: saçının büklümünü bağ yap da Nedim'i avla);
ey sevgili! sen salın, yolunda Nedim toza toprağa bulansın;
bayramdır, naz ile gezmeğe çık, kurban olduğum!

14

1 Erişti nev-bâhar eyyâmı açıldı gül ü gülşen
Çirâgan vakti geldi lâlezârm dîdesi rûşen
Çemenler döndü rû-yi yâre reng-i lâle vü gülden
Çirâgan vakti geldi lâlezârın dîdesi rûşen

2 Açıldı dilberin ruhsârı gibi lâleler güller
Yakıştı zülf-i hûban veş zemîne saçlı sünbüller
Nevâ-sâz olmada bin şevk ile âşüfte bülbüller
Çirâgan vakti geldi lâlezârın dîdesi rûşen

3 Gelir deyü cihânın şehriyârı bezm-i gülzâra
Temâşa etmek için yâsemenler çıktı dîvâra
Tebessümle dedi gül-gonce gûş-i bülbül-i zâra
Çirâgan vakti geldi lâlezârın dîdesi rûşen

4 Olup gülşen çirâgaan ile pür-şevk u neşât-efzâ
Zemîni lâlezârın nûrdan tâvûstur gûyâ
Hezâran müjde kim açıldı rû-yi konce-i zîbâ
Çirâgan vakti geldi lâlezârın dîdesi rûşen

14

1 *İlkbahar günleri geldi, gül ve gül bahçesi açıldı;*
Çirâgan vakti geldi, lâle bahçesinin gözü aydın!
çimenler lâle ve gül rengiyle sevgilinin yüzüne döndü;
Çirâgan vakti geldi, lâle bahçesinin gözü aydın!

2 *Lâleler, güller, güzelin yanağı gibi açıldı;*
saçlı sümbüller güzellerin saçı gibi yere yakıştı;
aşkla kendinden geçen bülbüller bin neşe ile ötmede;
Çirâgan vakti geldi, lâle bahçesinin gözü aydın!

3 *Gül bahçesi meclisine cihanın padişahı gelir diye,*
yaseminler seyretmek için duvara çıktı;
gül koncası inleyen bülbülün kulağına gülerek dedi:
«Çirâgan vakti geldi, lâle bahçesinin gözü aydın!»

4 *Gül bahçesi çirâğlarla (= mumlarla) pek neşeli ve şenlik arttırıcı olup,*
lâle bahçesinin zemini sanki ışıkan tavus oldu;
binlerce müjde (ya da bülbüllere müjde), güzel koncanın yüzü açıldı;
Çirâgan vakti geldi, lâle bahçesinin gözü aydın!

5 Sezâdır kim cihânın pâdişâh-ı mekremet-kârı
Müşerref ede teşrîf-i hümâyûnuyla gülzârı
Nedîm'in sâzlarla okuna bu tâze güftârı
Çirâgan vakti geldi lâlezârın dîdesi rûşen

5 Cihanın saygın (ya da: cömert) padişahı gül bahçesini teşrif ederek şereflendirirse lâyıktır;
, Nedim'in bu taze sözü sazlarla okunsun:
«Çirâgan vakti geldi, lâle bahçesinin gözü aydın.»

15

1 Gülzâra salın mevsimidir geşt ü güzârın
Ver hükmünü ey serv-i revan köhne bahârın
Dök zülfünü sammûr giyinsin ko izârın
Ver hükmünü ey serv-i revan köhne bahârın

2 Bülbüllerin ister seni ey gonce-dehen gel
Gül gittiğini anmayalım gülşene sen gel
Pâ-mâl-i şitâ olmadan iklîm-i çemen gel
Ver hükmünü ey serv-i revan köhne bahârın

3 Sal hatt-ı siyeh-kârm o ruhsâre-i âle
Semmûrunu kaplat bu sene kırmızı şâle
Al deste eğer lâle bulunmazsa piyâle
Ver hükmünü ey serv-i revan köhne bahârın

4 Cennet gibi âlem yine her meyve firâvan
Sen meyve-i vaslm dahi etmez misin erzan
Uşşâka birer bûse edip gizlice ihsan
Ver hükmünü ey serv-i revan köhne bahârın

15

1 *Gül bahçesine salına salına git, gezip tozmanın mevsimidir;*
ey yürüyen selvi! sonbaharın zevkini sür;
saçını dök, yanağın bırak samur giyinsin;
ey yürüyen selvi! sonbaharın zevkini sür.

2 *Ey konca ağızlı! bülbüllerin seni ister, gel!*
gülün gittiğini anmayalım, gül bahçesine sen gel;
çimen memleketi kışın ayakları altında çiğnenmeden gel;
ey yürüyen selvi! sonbaharın zevkini sür.

3 *O kırmızı yanağa siyah sakalını bırak;*
bu yıl samurunu kırmızı şala kaplat;
lâle bulunmazsa ele kadeh al;
ey yürüyen selvil sonbaharın zevkini sür.

4 *Âlem yine cennet gibi, her meyve bol;*
sen de visalinin meyvesini ucuzlatmaz mısın?
Âşıklara gizlice birer öpücük ihsan edip,
ey yürüyen selvi! sonbaharın zevkini sür.

5 Bir mısra' işittim yine ey şûh-i dil-ârâ
Bir hoşça da bilmem ne demek istedi ammâ
Ma'kul dedi zannederim anı Nedîmâ
Ver hükmünü ey sèrv-i revan köhne bahârın

5 Ey gönül süsleyen şuh! yine bir dize işittim,
bir hoşça da, bilmem ne demek istedi ama,
Nedim zannederim onu makul söyledi:
«Ey yürüyen selvi! sonbaharın zevkini sür.»

16

1 Yine oldum esîri âh bir şûlı-i sitem-kârın
Ki dilber sevmemiş bilmez belâsın âşık-ı zârın
Ne kâfirliklerin gördüm ben ol zülf-i siyeh-kârın
O ebrûnun o zâlim gamzenin ol çeşm-i mekkârın

2 O tıfl-ı nâz gördüm rûyuna hurşîd eser etmiş
Haber-dâr olmamıştım sonra bildim neylemiş nitmiş
Meğer zâlim kaçıp tenhâca Sa'd-âbâd'e dek gitmiş
Temâşâ eylemiş alavını şevketli hünkârın

3 Gezermiş kasrın etrâfında yer yer tâze meh-rûlar
Mükâhhal gözlü Şirin sözlü Leylî yüzlü âhûlar
Hemen alkış sadâsın andırırmış çağlayan sular
Ederlermiş duâsın pâdişâh-ı ma'delet-kârın

4 Güzelsin bî-bedelsin şûhsun âlüftesin cânâ
Söz olmaz hüsnüne gelmez nazîrin âleme hakkaa
Senin her cevrine bin cân ile sabr eylerim ammâ
Beni pek öldürür ey bî-vefâ illerle bâzârın

16

1 *Ah! zalim bir şuhuı yine tutsağı oldum;*
güzel sevmemiş olan kimse inleyen âşığın belâsını bilmez;
o kara saçın ben ne kâfirliklerini gördüm.
o kaşın, o zalim yanbakışın, o hiyleci gözün.

2 *O nazlı çocuğun yüzünü güneş etkilemiş (yani: yüzünü güneş yakmış), gördüm;*
haberdar olmamıştım, ne yapmış, ne etmiş sonra öğrendim;
meğer zalim kaçıp Sa'd-âbâd'a kadar yalnızca gitmiş,
şevketli padişahın alayını seyretmiş.

3 *Köşkün etrafında yer yer taze ay yüzlüler,*
sürmeli gözlü, Şirin (= tatlı) sözlü, Leylâ yüzlü ahular gezermiş;
çağlayan sular alkış sadasını andırırmış,
adaletle hükmeden padişaha dua ederlermiş.

4 *Ey sevgili! güzelsin, çok değerlisin, şuhsun, çılgın âşıksın;*
doğrusu güzelliğine söz olmaz, âleme benzerin gelmez;
senin her cefana bin can ile sabrederim ama,
ey vefasız! ellerle alışverişin beni pek öldürür.

5 Bugün bir mahrem-i esrâr yâr-ı nükte-pîrâdan
İşittim kim sayıp uşşâkını ey şûh-i sîmin-ten
«Nedîm-i zâra benzer âşıkım yoktur» demişsin sen
Efendim işte vardır ben esîrin ben giriftârın

5 Ey gümüş vücutlu şuhl bugün çok ince sözlü bir sırdaş dosttan işittim ki âşıklarını sayıp sen:
«İnleyen Nedim'e benzer âşığım yoktur» demişsin;
efendim, işte vardır, ben tutsağın, ben tutkının.

17

1 Serâpâ hüsn ü ansın dil-sitansın nâz-perversin
Cüvân-ı mihribansın şûhsun nâzende dilbersin
Nazîrin yok cihanda hüsn ile mihr-i münevversin
Behâ olmaz sana cânâ aceb pâkîze gevhersin

2 Eyâ gülzâr-ı hüsn ü behcetin nahl-i ser-efrâzı
Kim üstâd etti fenn-i işvede ol çeşm-i tannâzı
Kim öğretti sana cânâ bu denlü şîve vü nâzı
Ki dâim böyle nâz ile güler nâz ile söylersin

3 Yeter kaldın yeter ey tıfl-ı nâzım hânede tenhâ
Yeter karışmasınlar sana gayrı dâye vü lâlâ
Biraz gel bâğa bülbül dinle gül seyr et açıl cânâ
Ki sen dahi henûz açılmamış bir gonce-i tersin

4 Hırâmın dil-pesend ü cünbişin dil-hâhtır cânâ
Hayâlinle Nedîm'in kârı âh u vâhtır cânâ
Atan anan senin var ise mihr ü mâhtır cânâ
Ki bir bakışta mihre bir bakışta mâha benzersin

17

1 *Baştan ayağa güzelliksin, gönül alıcısın, naz edicisin;*
seven gençsin, şuhsun, nazlı güzelsin;
cihanda benzerin yok, güzellikle parlayan güneşsin;
ey sevgili! sana paha biçilmez, şaşılacak kadar temiz bir cevhersin.

2 *Ey güzellik gül bahçesinin boy atıp yükselmiş fidanı!*
o alaycı gözü işve fenninde kim üstat etti?
Ey sevgili! böyle nazı sana kim öğretti
ki, hep böyle naz ile gülüyor, naz ile söylüyorsun.

3 *Ey nazlı yavrum! evde yalnız kaldığın yeter;*
sana artık dadı ve lala karışmasın, yeter;
ey sevgili! biraz bahçeye gel, bülbül dinle, gül seyret, açıl ki sen de henüz açılmamış bir taze koncasın.

4 *Ey sevgili! salınarak yürüyüşünü gönül beğenir, hareket etmeni gönül diler;*
ey sevgili! Nedim'in işi gücü hayalinle ah etmektir;
ey sevgili! senin anan baban varsa güneş ve aydır:
bir bakışta güneşe, bir bakışta aya benzersin.

18

1 İd erişsin bâis-i şevk-ı cedîd olsun da gör
Seyr-i Sa'd-âbâd'ı sen bir kerre îd olsun da gör
Gûşe gûşe mihrler mehler bedîd olsun da gör
Seyr-i Sa'd-âbâd'ı sen bir kerre îd olsun da gör

2 Anda seyr et kim ne fursatlar girer cânâ ele
Gör ne dil-cûlar ne meh-rûlar ne âhûlar gele
Tıfl-ı nâzım sevdiğim bir iki gün sabr et hele
Seyr-i Sa'd-âbâd'ı sen bir kerre îd olsun da gör

3 Gerçi kim vardır anın her demde başka ziyneti
Rûze eyyâmında da inkâr olunmaz hâleti
Şimdi anlanmaz hele bir hoşça kadr ü kıymeti
Seyr-i Sa'd-âbâd'ı sen bir kerre îd olsun da gör

4 Dur zuhûr etsin hele her gûşeden bir dil-rübâ
Kimi gitsin bâğa doğru kimi sahrâdan yana
Bak nedir dünyâda resm-i sohbet-i zevk ü safâ
Seyr-i Sa'd-âbâd'ı sen bir kerre îd olsun da gör

18

1 *Bayram gelsin, yeni bir neşeye sebep olsun da gör;*
Sa'd-âbâd gezmesini sen bir kere bayram olsun da gör;
her köşeden güneşler, aylar görünsün de gör;
Sa'd-âbâd gezmesini sen bir kere bayram olsun da gör.

2 *Ey sevgili! orada gez (ya da: bak), ele ne fırsatlar girer;*
gör, ne gönül çekiciler, ne ay yüzlüler, ne âhular gelir;
nazlı yavrum! sevgilim! bir iki gün sabret hele,
Sa'd-âbâd gezmesini sen bir kere bayram olsun da gör.

3 *Gerçi onun her zaman başka süsü vardır,*
oruç günlerinde de hali inkâr olunmaz,
hele şimdi değeri pek iyi anlaşılmaz,
Sa'd-âbâd gezmesini sen bir kere bayram olsun da gör.

4 *Dur, her köşeden hele bir gönül kapıcı görünsün,*
kimi bahçeye, kimisi kıra doğru gitsin;
dünyada zevk ve safa sohbetinin usulü nasıldır bak;
Sa'd-âbâd gezmesini sen bir kere bayram olsun da gör.

Tıfl-ı nâzım «cümle gördüm» deyü aldatma beni
Görmedin bir hoşça sen dahi o dil-cû gülşeni
Serv-i nâzım gel Nedîm-i zâr gezdirsin seni
Seyr-i Sa'd-âbâd'ı sen bir kerre îd olsun da gör

5 Nazlı yavrum! «hepsini gördüm» diye aldatma beni,
o gönül çekici gül bahçesini sen daha bir güzelce görmedin;
nazlı selvim! gel, inleycn Nedim seni gezdirsin,
Sa'd-âbâd gezmesini sen bir kere bayram olsun da gör.

TÜRKÜ

1 Sevdiğim cemâlin çünki göremem
Çıkmasın hayâlin dil-i şeydâdan
Hâk-i pâye çünki yüzler süremem
Alayım peyâmın bâd-ı sabâdan

2 Kebûd çeşm-i bî-rahm etti nigâhın
Âşıkların göğe çıkardı âhın
Sordum gerdeninden zülf-i siyâhın
Bir cevab vermedi aktan karadan

3 Sevdiğim bendene düşerse hidmet
Kapında kul olmak canıma minnet
Göre idim sende bûy-i mahabbet
İstediğim budur sen bî-vefâdan

4 Nedîmâ hüsnüne olmuştur âşık
Öyle bir âşık kim kavlinde sâdık
Kereme ne kadar değilse lâyık
Âr etmez efendim şehler gedâdan

1 *Sevdiğim! güzelliğini madem ki göremiyorum,*
hayalin çılgın gönülden çıkmasın;
ayağının toprağına madem ki yüzler süremiyorum,
tanyelinden haberini alayım.

2 *O merhametsiz mavi göz bir baktı da*
âşıkların âhını göğe çıkardı;
gerdanına kara saçını sordum,
aktan karadan bir cevap vermedi.

3 *Sevdiğim! kuluna hizmet düşerse,*
kapında kul olmak canıma minnet;
sende muhabbet kokusu görebilsem,
sen vefasızdan istediğim budur.

4 *Nedim senin güzelliğine âşık olmuştur,*
öyle bir âşık ki sözünde sadıktır (sözünde durur);
lûtuf görmeğe ne kadar lâyık değilse de,
efendim, şahlar dilenciden utanmaz.

SEÇİLMİŞ PARÇALAR

1 Bakıp o şûh ile nâz ü niyâza meşk ederiz
Gülün tebessümüne bülbülün terânesine

*

2 Bir şeker handeyle bezm-i şevka câm ettin beni
Nîm sun peymâneyi sâkî tamâm ettin beni

*

3 Şöyle pinhan gidesin kûyuna cânânın kim
Râh ola hem-demin ammâ o da hâbîde gerek

*

4 «Gülüm şöyle gülüm böyle» demektir yâre mu'tadım
Seni ey gül sever cânım ki cânana hitâbımsın.

*

5 Gelir hem bezme tenhâ hem peşîman gösterir kendini

*

6 Ayağın sakınarak basma aman sultânım
Dökülen mey kırılan şîşe-i rindân olsun

*

7 Sen bî-haber hayâlin ile gûşelerde biz
Tâ subh olunca her gece ayş ü dem eyleriz

*

8 Zâhid ölür gidei gam-ı havz-ı behiştten
Biz bir kadeh şarâb ile def'-i gam eyleriz

1 *O şuh ile gülün gülüşüne, bülbülün nağmesine bakıp naza ve yalvarmaya idman ederiz.*

2 *Bir şeker gülüşle neşe meclisine beni kadeh yaptın; sâki! kadehi yarım sun, beni tamam ettin.*

3 *Sevgilinin sokağına öyle gizli git ki,*
arkadaşın yol olsun ama o da uykuda olsun.

4 *Sevgiliye «Gülüm şöyle, gülüm böyle» demeğe alışığım; ey gül! canım seni sever, çünkü sen benim sevgiliye hitabımsın.*

5 *Hem meclise yalnız gelir, hem kendini pişman gösterir.*

6 *Aman sultanım! ayağını sakınarak basma,*
dökülen şarap, kırılan rintlerin sırça kabı olsun.

7 *Senin haberin yok, biz hayalin ile köşelerde*
sabah oluncaya kadar içeriz.

8 *Zâhit cennet havuzunun gamıyla ölür gider,*
biz bir kadeh şarap ile gam gideririz.

NESİR

Sahâif-ül-Ahbâr (Haber Sayfaları), Müneccimbaşı Ahmet Dede (1631 - 1702)'nin yazdığı bir dünya tarihidir. *Müneccimbaşı Tarihi* diye de anılır. Eserde en eski devirlerden 1684 yılma kadar geçen olaylar anlatılmıştır.

Pasarofça Andlaşması'ndan (1718) sonra başlayan barış döneminde, Sadrazam Damat İbrahim Paşa (1660 - 1730) bilimsel çalışmalara önem vermiş, birtakım bilim kurulları kurdurmuş, Nedim'i de bu kurullardan birinde görevlendirmişti. *Sahâif-ül-Ahbâr*'ın yaygınlaşıp herkesçe yararlanılması için, «sade Türkî lisana nakıl ve terceme olunmasın irâde buyurup» o işin yapılmasını Nedim'e «emir ve ferman buyurmuş»tu. Eserin çevrilmesi on yıl sürmüştür. (bas. 3 cilt, İstanbul 1868).

Ebüzziya Tevfik, eserin dilini şöyle değerlendirmiştir:

Tarihin hiçbir yerinde gereksiz bir cümle ve çoğu cümlelerinde anlaşılmaz bir sözcük görülmez. Anlatımı, açık düşünceleri, kısa kısa cümleleri gerçekten bu zamanda da taklit edilmeğe değer. (Nümûne-i Edebiyyât-ı Osmâniyye, 6. bas., 1329/1911)

Aşağıdaki parçada, Emevî ailesinden Abdürrahman (ölm. 788)'ın, Abbasîler elinden kaçışı anlatılmaktadır.

Emevî devletini çökertip iktidarı ele geçiren Abbasî'ler, Emevî'lere karşı bir soykırımına girişmiş; Emevî ailesinden Abdürrahman kaçmayı başarmış, önce Kuzey Afrika'ya gitmiş, oradan İspanya'ya geçmiş ve İspanya Emevî devletini kurmuştur (756).

Kendisinden mekuldür ki: «... Emevî kanı mubâh addolunduğundan haberdâr olduğumda, nefsimden me'yûs olarak hâneme çekildim ve ehl ü ıyâlimi alarak, Fırat ırmağı kenarında bir köye çekildim. Bir gün otururdum; oğlum Süleyman dört yaşında idi ve önümde oynayıp gezerdi. Odadan dışarı çıkıp, der-akab feryd ederek girdi ve bana sarıldı. Her ne kadar def etmek istedimse de müfîd olmadı. Bir aslı olmak gerek diye dışarı çıktım. Gördüm ki, Abbâ-

siye'nin siyah bayrakları dikilmiş. Bir küçük kardeşim anda dururdu.

— El-necât! El-necât!

diye feryâd etmeye başladı. Alel-fevr yanıma bir mikdâr altın aldım; kız kardeşlerime ne semte gideceğimi i'lâm ve azadlım Bedr'e anları bana îsâl etmek için tenbîh ederek, kardeşim ile ikimiz necât bulduk. Gelen asker beni arayıp bulamadılar. Âşinâlarımdan bir kimsenin hânesine varıp, kendimiz için bir iki hayvan alıvermesini emrettim. Herifin bir kölesi vardı; gitmiş, âmil'e bizi haber vermiş. Üzerime hücum ettiler, biz yayan kaçtık ve hemen kendimizi Fırat'a urup yüzmeğe başladık. Ahzımıza gelen herifler:

— Geliniz sizi kurtaralım!

diye çağrışırlardı. İltifât etmedim. Ben öte yakaya geçip selâmet buldum. Birâderim on yaşında idi; suyun ortasında âciz kalmağla, aman vermelerine binâen dönüp anlara vardı. Gözümün önünde anı katl ettiler. Ben varıp bir yerde pinhan oldum. Tâ ol vakte değin ki, aramaktan me'yûs olarak gittiler. Ben dahi magrib diyârına azîmetle Afrikıyye'ye vusûl buldum.»

(Müneccimbaşı Ahmet Dede, **Sahâif-ül-Ahbâr**, çev. Nedim; **Nümûne-i Edebiyyât-ı Osmâniyye**, 1329/1911, s. 47 - 48)

Sözcükler (alfabe sırasıyla):

Addolunmak sayılmak. **Ahz:** alma, tutma. **Alel-fevr:** birdenbire, vakit geçirmeden. **Aman vermek:** bağışlamak. **Âmil:** bir bölgenin yöneticisi, vali. **Anda:** orada. **Anı:** onu. **Anları:** onları. **Âşinâ:** tanıdık. **Azîmet:** gitme.

Binâen: dayanarak, dolayı.

Der-akab: hemen.

Ehl ü ıyâl: karı, eş, **(Ehl:** karı. **Iyâl, Ayâl:** karı.) **Elnecât:** imdat,**(Necât:** kurtulma.)

Haberdâr: haberli. **Hâne:** ev.

İ'lâm: bildirme. **İsal:** ulaştırma, **(İsâl etmek:** ulaştırmak.)

Magrib diyârı: Batı taraflarında olan ülkeler: Kuzey Afrika, İspanya, Portekiz. **Menkul:** ağızdan ağıza geçerek gelmiş, söylenegelmiş. **Me'yûs:** üzgün. **Mubâh:** yapılmasında dince sakınca olmayan.

Necât: kurtulma, **(Necât bulmak:** kurtulmak).

Ol: o.

Pinhan: gizli, **(Pinhan olmak:** gizlenmek).

Selâmet: kurtuluş, **(Selâmet bulmak:** kurtulmak).

Vusûl: ulaşma, **(Vusûl bulmak:** ulaşmak).

İÇİNDEKİLER

Hayatı 5
Sanatı 7
Eserleri 17

Şiir

Kasideler 20
Gazeller 30
Müstezat 104
Şarkılar 106
Türkü ... 164
Seçilmiş parçalar 166

Nesir

Sahâif-ül-Ahbâr 171

YAZARIN ESERLERİ

ŞİİR

Yedi Meşale (Altı arkadaşıyla birlikte, 1928. Tükendi)
Birinci Perde (1929. Tükendi)

ÖYKÜ

Sokak (1974)

ROMAN

Süleyman'ın Dünyası:
I. Sınıf Arkadaşları (1943, 1976)
II. Havada Bulut Yok (1958, 1976)
III. Karıncayı Tanırsınız (1976)

DENEME

Dilleri Var Bizim Dile Benzemez (1966. Tükendi)
Bir Bakıma (1977)
Benim Oğlum Binâ Okur (1983)
Kalemin Ucu (Basılacak)

İNCELEME ve DERLEME

Türk Edebiyatı Hikâye ve Roman Antolojisi (1945. Tükendi)
Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (c. I, 1965, 4. bas. 1979; c. II, 1967, 4. bas. 1981)
Karagöz (3 cilt, 1968 - 1970. Tükendi)
Ortaoyunu (2 cilt, 1973-1975. Tükendi)
Örneklerle Edebiyat Bilgileri (2 cilt, 1980)
Halk Şiirinde Üç Büyükler:
1. Yunus Emre (1958, 3. bas. 1985)
2. Pîr Sultan Abdal (1965, 2. bas. 1985)
3. Karacaoğlan (1958, 2. bas. 1985)
Divan Şiirinde Üç Büyükler:
1. Fuzuli (1952, 7. bas. 1985)
2. Baki (1953, 4. bas. 1985)
3. Nedim (1952, 7. bas. 1985)
Eşref: Hicviyeler (1953, 4. bas. 1977)
Şinasi: Şair Evlenmesi (1959)
Teodor Kasap: İşkilli Memo (1965. Tükendi)
Feraizci-zâde Mehmet Şakir: Evhâmî (1974)
Nâzım Hikmet: Kuvâyi Milliye (1968. 1974. Tükendi)
Abdülhamit Devrinde Sansür (1977. Tükendi)

"Uç Büyükler" dizisinde, edebiyatımızın çeşitli kesimlerinin ve türlerinin temsilcileri ve temel taşları sayılan üçer sanatçının hayat ve sanatlarını inceleyen geniş birer araştırma yazısı ile, seçme parçalara yer verilmiştir.

Orta öğretim ve üniversite öğrencilerinin, ayrıca bütün edebiyat meraklılarının gereksemelerini karşılamak ve kolayca anlamalarını sağlamak amacıyla, seçilen parçalara açıklama ve notlar eklenmiştir.

Dizinin "Halk Şiirinde Uç Büyükler" kesiminde *Yunus Emre, Pîr Sultan Abdal, Karacaoğlan*; "Divan Şiirinde Uç Büyükler" kesiminde de *Fuzuli, Baki, Nedim* ele alınmıştır.

KABALCI
500000L

NEDIM
2 109681 000823